

KOMISSION PÄÄTÖS,

tehty 11 päivänä kesäkuuta 2003,

yrityskeskittymän julistamisesta yhteismarkkinoille ja ETA-sopimuksen toimintaan soveltuvaksi

(Asia COMP/M. 2947 – Verbund/EnergieAllianz)

(Ainoastaan saksankielinen teksti on todistusvoimainen)

(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan yhteisön perustamissopimuksen,

ottaa huomioon Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 57 artiklan 2 kohdan a alakohdan,

ottaa huomioon yrityskeskittymien valvonnasta 21 päivänä joulukuuta 1989 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4064/89¹, sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna asetuksella (EY) N:o 1310/97², ja erityisesti sen 8 artiklan 2 kohdan,

ottaa huomioon 4 päivänä helmikuuta 2003 tehdyn komission päätöksen menettelyn aloittamisesta tässä asiassa,

ottaa huomioon keskittymiä käsittelevän neuvoa-antavan komitean lausunnon³,

ottaa huomioon kuulemismenettelystä vastaavan neuvonantajan tässä asiassa antaman loppukertomuksen⁴,

SEKÄ KATSOO SEURAAVAA:

¹ EYVL L 395, 30.12.1989, s. 1, oikaisu EYVL:ssä L 257, 21.9.1990, s. 13.

² EYVL L 180, 9.7.1997, s. 1.

³ EYVL C [...], [...] 2002, s. [...].

⁴ EYVL C [...], [...] 2002, s. [...].

- (1) Komissio vastaanotti 20 päivänä joulukuuta 2002 neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4064/89 (jäljempänä 'sulautuma-asetus') 4 artiklan mukaisen yrityskeskittymähanketta koskevan ilmoituksen. Ilmoituksen mukaan hankkeen tarkoitus on seuraava: Itävaltalaiset yritykset Österreichische Elektrizitätswirtschafts-Aktiengesellschaft (jäljempänä Verbund), EVN AG (jäljempänä 'EVN'), Wien Energie GmbH (jäljempänä 'Wien Energie'), Energie AG Oberösterreich (jäljempänä 'Energie OÖ'), Burgenländische Elektrizitätswirtschafts-Aktiengesellschaft (jäljempänä 'BEWAG') ja Linz AG für Energie, Telekommunikation, Verkehr und Kommunale Dienste (jäljempänä 'Linz AG') hankkivat sulautuma-asetuksen 3 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettua yhteisen määräysvallan yrityksissä E&S GmbH (jäljempänä E&S') ja Verbund Austrian Power Trading AG (jäljempänä 'APT'). EVN, Wien Energie, Energie OÖ, BEWAG ja Linz AG valvovat yhdessä etujaan nimellä EnergieAllianz Austria (jäljempänä 'EnergieAllianz').
- (2) Ilmoituksen tutkittuaan komissio on alustavasti todennut, että ilmoitettu hanke kuuluu sulautuma-asetuksen soveltamisalaan ja että sen soveltavuudesta yhteismarkkinoille ja Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen (jäljempänä 'ETA-sopimus') toimintaan on vakavia epäilyjä.
- (3) Näin ollen komissio päätti 4 päivänä helmikuuta 2003 sulautuma-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan ja Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen 57 artiklan mukaisesti aloittaa asiaa koskevan menettelyn.
- (4) Tarkoin asiaa tutkittuaan komissio on päätellyt, että aiottu keskittymä on sellaisenaan omiaan vahvistamaan määräävää asemaa, joka estäisi olennaisesti tehokasta kilpailua yhteismarkkinoiden merkittävällä osalla. Ilmoituksen tehneiden osapuolten antamat sitoumukset poistavat kuitenkin keskittymään liittyvät kilpailuongelmat.

I. ASIANOMAISTEN YRITYSTEN TOIMINNOT

- (5) Verbund harjoittaa sähkön tuotantoa, siirtoa ja sen toimittamista teollisuudessa toimiville asiakkaille sekä edelleen jakelijoille ja sähkökauppaa. Verbund on Itävallan keskeinen sähköntuottaja ja pitää yllä suurjänniteverkkoa koko Itävallassa Tirolia ja Vorarlbergiä lukuun ottamatta. Verbund harjoittaa suurasiakkaita palvelevaa liiketoimintaa 55-prosenttisesti omistamansa tytäryhtiön Verbund – Austrian Power Vertriebs GmbH (jäljempänä 'APC') välityksellä. Suurimman osa lopuista APC:n osakkeista omistaa (ilman määräysvaltaa) Energie Steiermark Holding AG (jäljempänä 'ESTAG'), jossa määräysvaltaa käyttävät yhdessä Steiermarkin osavaltio ja ranskalainen sähkönjakeluyhtiö Electricité de France (jäljempänä 'EdF'). Yhteisomistuksessa on myös Steiermarkin osavaltiossa alueellisena sähkönjakelijana toimiva STEWEAG-STEAG GmbH (jäljempänä 'STEWEAG-STEAG'), jonka omistavat Verbund (34 prosenttia) ja ESTAG (66 prosenttia). Toisin kuin APC:ssä Verbund ja ESTAG käyttävät tässä yhtiössä yhteistä määräysvaltaa⁵. Verbund omistaa 35,12 prosentin vähemmistöosuuden Kärntenin osavaltion ja saksalaisen RWE AG:n (jäljempänä 'RWE') yhteisessä määräysvallassa välillisen holdingjärjestelyn (Zwischenholding) kautta olevasta yrityksestä KELAG – Kärntner Elektrizitäts-Aktiengesellschaft (jäljempänä 'KELAG'). Verbund omistaa osakkeita myös yhtiöistä, jotka markkinoivat Itävallan vapautuneilla sähkömarkkinoilla sähköä kotitalouksille. Näihin omistuksiin kuuluvat nykyiset 20 prosentin omistusosuudet yhtiöistä Unsere Wasserkraft GmbH &

⁵ Komission päätös asiassa COMP/M.2485 – Verbund/Estag, tehty 14 päivänä joulukuuta 2001, 7 kappale.

Co. KG (jäljempänä 'Unsere Wasserkraft'), joka on yhteisyritys ESTAG:n⁶ kanssa, ja MyElectric Stromvertriebs GmbH (jäljempänä 'MyElectric'), joka on yhtiön Salzburg AG für Energie, Verkehr und Telekommunikation (jäljempänä 'Salzburg AG') määräysvallassa. Verbund on puolestaan Itävallan tasavallan määräysvallassa, sillä tämä omistaa sen osakkeista 51 prosenttia.

- (6) EnergieAllianz-yritykset harjoittavat sähkön alueellista jakelua (mukaan lukien sähkön toimittaminen loppukäyttäjille) Ala-Itävallassa (EVN), Suur-Wienin alueella (Wien Energie), Ylä-Itävallassa (Energie OÖ), Suur-Linzin alueella (Linz AG) ja Burgenlandissa (BEWAG). Energie OÖ omistaa lisäksi 26,13 prosenttia Salzburgin osavaltiossa toimivan alueellisen sähkönjakelijan Salzburg AG:n osakkeista. Edellä mainitut EnergieAllianz-yritykset toimivat BEWAG:tä lukuun ottamatta myös sähkön tuottajina. Muita EnergieAllianz-yritysten harjoittamia toimintoja ovat kaasun ja lämmön alueellinen jakelu sekä liikenteen, ympäristön, jätehuollon, jätteiden käsittelyn, teleliikenteen ja kaapelitelevisiotoiminnan alaan kuuluvat palvelut. Kaikki EnergieAllianz-ryhmään liittyneet yhtiöt ovat yli 50 prosenttisesti alueellisten hallintoviranomaistensa omistuksessa.

II. HANKE

- (7) Suunniteltu keskittymä koskee Verbundin ja EnergieAllianzin sähkөөn liittyvien toimintojen yhdistämistä kahdeksi yhteisyritykseksi, jotka ovat E&S ja APT. Sähkön tuotannon osalta Verbundin tuotantokapasiteetti ja EnergieAllianziin kuuluvien osavaltioiden yhtiöiden tuotantokapasiteetit pysyvät kuitenkin omistusoikeudellisesti erillisinä kokonaisuuksina. Tästä huolimatta Handelshaus APT:n, josta Verbund omistaa 67 prosenttia ja EnergieAllianz 33 prosenttia, on tarkoitus ohjata sähkön tuotantoa. Verbundin ja EnergieAllianzin voimalaitoksissa tuotettua sähkөөä toimitetaan yksinomaan APT:lle. APT vastaa puolestaan sähkөөkaupasta. APT toimittaa sähkөөä edelleen E&S:lle, josta EnergieAllianz omistaa 67 prosenttia ja Verbund 33 prosenttia. E&S palvelee kaikkia sille siirrettyjä tähänastisia EnergieAllianzin ja Verbundin suurasiakkaita, joiden vuotuinen kulutus on suurempi kuin 4 GWh, ja toimittaa niille sähkөөä. APT taas toimittaa sähkөөä EnergieAllianziin liittyneille osavaltioiden yhtiöille. Nämä puolestaan toimittavat sähkөөä yritysasiakkaille, joiden vuotuinen kulutus on 0,1–4 GWh ja tariffi-/kotitalousasiakkaille, joiden kulutus on alle 0,1 GWh. APT:n on tarkoitus toimittaa sähkөөä myös muille, tämän hankkeen ulkopuolelle jääville osavaltioiden yhtiöille ja kunnallisille kaupunkien yrityksille, jotka toimivat EnergieAllianzin jakelualueen ulkopuolella.

III. YRITYSKESKITTYMÄ

- (8) APT ja E&S ovat Verbundin ja EnergieAllianzin yhteisessä määräysvallassa. Investoinnit, joiden määrä ylittää [...] miljoonaa euroa, yleisistä yrityspoliittisista periaatteista päättäminen (mukaan lukien hinta- ja tuotepoliittikan periaatteet) sekä

⁶ Alun perin nimellä RWA Wasserkraft toimineesta ja sittemmin Unsere Wasserkraft –nimen ottaneesta yrityksestä omistivat ensin Verbund ja Raiffeisen Ware Austria AG (jäljempänä 'RWA') kumpikin 50 prosenttia, ks. komission 17 päivänä syyskuuta 2001 tekemä päätös asiassa COMP/M.2541 – RWA/Verbund/JV. RWA:n omistamat osakkeet ja osa Verbundin omistamista osakkeista myytiin vuoden 2002 lopussa ESTAG:lle.

* Osia tekstistä on jätetty pois luottamuksellisten tietojen suojelemiseksi. Nämä kohdat on merkitty hakasulkeilla ja tähdellä.

sellaisten osto- ja toimitussopimusten tekeminen, joiden määrä ylittää [...] TWh vuodessa ja joiden kesto on yli [...] vuotta, edellyttävät hallintoneuvostossa (E&S:n osalta osakaskomiteassa) edustettuina olevien molempien osapuolten suostumusta. Johtokunnassa on päätettävä molempien osapuolten suostumuksella merkittävistä suunnitelmista kuten tuotantoon ja myyntiin liittyviä monivuotisia, vuosittaisia, kuukausittaisia, viikoittaisia ja päivittäisiä suunnitelmia koskevista asioista sekä "Day Ahead" –asioista, eli operatiivisista päivittäisistä liiketoimista. Strategiset päätökset edellyttävät kummankin osapuolen hyväksyntää ryhmittymän kokouksessa.

- (9) APT ja E&S ovat sidoksissa toisiinsa molemmille yrityksille yhteisten ryhmittymän kokousten välityksellä, jossa kummallakin yrityksellä on yhtä monta edustajaa. Lisäksi APT huolehtii hankinnoista E&S:lle.
- (10) APT ja E&S huolehtivat kumpikin pitkällä aikavälillä kaikista itsenäisen taloudellisen yksikön tehtävistä. Kummallakin yrityksellä on oma johto ja rahoituksen, henkilöstön ja sekä aineellisen että aineettoman omaisuuden kannalta riittävät resurssit. Niillä on aktiivinen rooli markkinoilla, joilla ne toimivat.
- (11) Hanke on näin ollen sulautuma-asetuksen 3 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettu yrityskeskittymä.

IV. MENETTELY

- (12) Ilmoituksen tutkittuaan komissio on todennut, että ilmoitettu keskittymä kuuluu sulautuma-asetuksen soveltamisalaan ja että sen soveltuvuudesta yhteismarkkinoille ja ETA-sopimuksen toimintaan on vakavia epäilyjä. Tästä syystä komissio päätti 4 päivänä helmikuuta 2003 sulautuma-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan ja Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen 57 artiklan mukaisesti aloittaa asiaa koskevan menettelyn.
- (13) Komissio antoi 10 päivänä huhtikuuta 2003 ilmoituksen tehneille osapuolille sulautuma-asetuksen 18 artiklan mukaisen väitetiedoksiannon, johon nämä vastasivat 25 päivänä huhtikuuta 2003 päivätyllä kirjeellä. Ilmoituksen tehneiden osapuolten pyynnöstä pidettiin 29 päivänä huhtikuuta 2003 suullinen kuuleminen, johon asianomaiset osapuolet ja joukko kolmansia osallistuivat. Menettelyn aloittamisen jälkeen ja suullisen kuulemisen yhteydessä komissio on keskustellut ilmoituksen tehneiden osapuolten kanssa antaakseen näille tietoja menettelyn etenemisestä.
- (14) Ilmoituksen tehneet osapuolet ehdottivat sitoumuksia 12 päivänä toukokuuta 2003. Kun komission tutkimus, johon sisältyi myös kolmansien kuuleminen erään markkinatestin yhteydessä, oli osoittanut, että alkuvaiheessa ehdotetut sitoumukset eivät ilmeisesti riittäneet ratkaisemaan yrityskeskittymän aiheuttamia kilpailuongelmia, komissio ilmoitti tästä osapuolille. Sen jälkeen osapuolet muuttivat sitoumusehdotuksiaan. Ottaen huomioon menettelyn aikana saadut tiedot, mukaan luettuna jo päättyneen markkinatestin tulokset ja tarvitsematta järjestää uutta markkinatestiä, komissio voi todeta yksiselitteisesti, että havaitut kilpailuongelmat on mahdollista ratkaista toteuttamalla muutetut sitoumukset. Muutosehdotukset tehtiin niin hyvissä ajoin, että neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4064/89 ja komission asetuksen (EY) N:o 447/98 mukaan hyväksyttävistä korjaustoimenpiteistä annetun komission tiedonannon

(jäljempänä 'korjaustoimenpiteitä koskeva tiedonanto')⁷ mukaisesti jäi riittävästi aikaa tarvittavaan jäsenvaltioiden kuulemiseen⁸.

V. YHTEISÖNLAAJUINEN ULOTTUVUUS

(15) Osapuolten maailmanlaajuinen kokonaisliikevaihto on yli 5 miljardia euroa⁹ (vuonna 2001, euroina: Verbund 1 784 miljoonaa, EVN 1 015 miljoonaa, Wien Energie 1 822 miljoonaa, Energie OÖ 2 042 miljoonaa, BEWAG 165 miljoonaa ja Linz AG 427 miljoonaa). Useamman kuin kahden yrityksen yhteisönlaajuinen kokonaisliikevaihto on yli 250 miljoonaa euroa (vuonna 2001, euroina: Verbund [...]*, EVN [...]*, Wien Energie [...]*, Energie OÖ [...]* ja Linz AG [...]*). EnergieAllianziin kuuluvien yritysten yhteisönlaajuisesta kokonaisliikevaihdosta yli kaksi kolmannesta on peräisin Itävallasta, mutta Verbundin yhteisönlaajuisesta liikevaihdosta alle kaksi kolmannesta on peräisin Itävallasta. Näin ollen ilmoitetulla keskittymällä on sulautuma-asetuksen 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu yhteisönlaajuinen ulottuvuus. Kyseessä ei ole Eta-sopimuksessa tarkoitettu yhteistyötä EFTA:n valvontaviranomaisen kanssa edellyttävä asia.

VI. SULAUTUMA-ASETUKSEN 2 ARTIKLAN MUKAINEN ARVIOINTI

A. ITÄVALLAN SÄHKÖTALOUDEN RAKENNE

1. Oikeudelliset puitteet

(16) Itävallan sähkötalouden rakenne perustui vuoteen 1999 saakka vuoden 1947 toiseen valtiollistamislakiin, jossa säädettiin tällä alalla toimivien yritysten tiukasta tehtävänjaosta ja pitkälle menevästä alueellisesta suojasta. Lain mukaisesti Verbundin pääasiallisena tehtävänä oli sähkön tuottaminen suurvoimaloissa, siirtoverkkojen rakentaminen ja ylläpito sekä sähkönvaihto ulkomaiden kanssa. Uudet osavaltioiden yhtiöt BEWAG (Burgenland), KELAG (Kärnten), EVN (Ala-Itävalta), Energie OÖ (Ylä-Itävalta), Salzburg AG (Salzburg), STEWEAG (Steiermark), TIWAG (Tirol), VKW (Vorarlberg) ja Wienstrom (Wien) sekä viisi kunnallista yritystä osavaltioiden pääkaupungeissa Grazissa, Innsbruckissa, Klagenfurtissa, Linzissä ja Salzburgissa huolehtivat sähkönjakelusta omilla toimialueillaan kaikentyypisille asiakkaille. Osavaltioiden tarvitsema muu kuin itse tuotettu sähkö ostettiin lähinnä Verbundilta. Toimitusehtojen sääntelemiseksi Verbundin ja osavaltioiden yhtiöiden välillä tehtiin niin kutsuttuja koordinointisopimuksia.

(17) Sähkön sisämarkkinoita koskeva direktiivi saatettiin osaksi Itävallan kansallista lainsäädäntöä ensin sähkötaloutta ja sen organisointia koskevalla lailla. Sen mukaisesti on 19 päivästä helmikuuta 1999 kaikilla loppukäyttäjillä, joiden vuotuinen sähkönkulutus ylittää 40 GWh, ja 19 päivästä helmikuuta 2000 kaikilla loppukäyttäjillä, joiden vuotuinen sähkönkulutus ylittää 20 GWh, oikeus päästä verkkoon ja valita vapaasti sähköntoimittajansa. Lisäksi 19 päivästä helmikuuta 1999 alkaen oli myös

⁷ EYVL C 68, 2.3.2001, s. [7], 43 kohta.

⁸ Näiden muutettujen sitoumusehdotusten teksti on tämän päätöksen liitteenä (jäljempänä 'liite').

⁹ Liikevaihto on laskettu sulautuma-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan ja liikevaihdon laskemisesta annetun komission tiedonannon (EYVL C 66, 2.3.1998, s. 25) mukaisesti.

jakeluverkkojen ylläpitäjillä, joilla oli käytettävissään siirtoverkko, eli lähinnä osavaltioiden yhtiöillä ja kunnallisilla kaupunkien yrityksillä, oikeus päästä verkkoon.

- (18) Itävallan sähkömarkkinoiden vapauttaminen edistyi vuonna 2000, jolloin energiamarkkinoiden vapauttamislaki tuli voimaan. Lokakuun 1 päivästä 2001 on kaikilla asiakkailla kulutus- tai tuottomäärästään riippumatta pääsy verkkoon ja vapaus valita toimittajansa. Mainittuna päivänä päättyi myös Verbundin ja osavaltioiden yhtiöiden välisten koordinoimisjärjestelmien voimassaolo.
- (19) Markkinavalvonta ja kilpailun varmistaminen (erityisesti sektorikohtainen sääntely ja eriyttämisen valvonta) ovat lain nojalla Energie-Control GmbH:n (jäljempänä 'E-Control'), vastuulla. Tämä on yksityisoikeudellinen yhtiö, jonka osakkeista 100 prosenttia on Itävallan tasavallan omistuksessa. E-Control on riippumaton valtion valvontaviranomainen. Energie-Control Kommission on sen yläpuolella ja käsittelee E-Controlin päätöksiä vastaan tehdyt kantelut, hyväksyy verkkoon pääsystä perittävät maksut ja ratkaisee verkkoon pääsyä koskevat riidat.

2. Sähköntuotannon ja -jakelun nykytila

- (20) Itävallassa tuotettiin vuonna 2001 kaikkiaan 62 250 GWh sähköä. Vesivoimalla tuotettiin 29 494 GWh luonnonvesistöjen voimalaitoksissa ja 12 340 GWh säännösteltyjen vesien voimalaitoksissa. Näin ollen vuoden 2001 koko energiantuotannosta 67,2 prosenttia oli peräisin vesivoimalaitoksista. Lämpövoimaloissa tuotettiin 20 416 GWh, mikä vastaa 32,8 prosentin osuutta tuotannosta. Seuraavassa taulukossa on sähköntuotannon jakautuminen alalla toimivien merkittävien yritysten kesken:

Taulukko 1
Sähkön tuotanto Itävallassa vuonna 2001

Tuottaja	Tuotantomäärä (GWh)	Osuus tuotannosta	koko
VERBUND	[20 000 – 25 000]*		[30–40%]*
STEWEAG-STEG °)	[1 000 – 6 000]*		[0–10%]*
Energie OÖ°°)	[1 000 – 6 000]*		[0–10%]*
WIENSTROM°°°)	[1 000 – 6 000]*		[0–10%]*
EVN°°°)	[1 000 – 6 000]*		[0–10%]*
Linz AG°°)	[0 – 4 000]*		[0–10%]*
BEWAG	0		0,0%
KELAG	[1 000 – 6 000]*		[0–10%]*
Salzburg AG	[0 – 4 000]*		[0–10%]*
TIWAG°)	[1 000 – 6 000]*		[0–10%]*
VKW mukaan lukien VIW°)	[1 000 – 6 000]*		[0–10%]*
Muut energiahuollon yritykset ja toimiala	[10 000 – 15 000]*		[15–25%]*
Tuotanto yhteensä°)	62 250		100%

°) arvio

°°) tilivuonna 2000/2001

°°°) kalenterivuonna 2001

Lähde: Osapuolten ilmoitukset toimintakertomusten perusteella, E-Controlin tilastot.

- (21) Itävalta jakautuu kolmeen vakiovyöhykkeeseen. Läntiset osavaltiot Voralberg ja Tirol muodostavat omat vakiovyöhykkeensä, jotka kuuluvat Saksan vakioenergian piiriin. Loput, selvästi suurin osa Itävallan alueesta kuuluu itäiseen vakiovyöhykkeeseen (APG-vyöhyke), joka muodostaa samalla itsenäisen vakioenergiapiirin. Tällä vakiovyöhykkeellä Verbund pitää yllä suurjänniteverkkoa ja vastaa UCTE:n sääntöjen mukaisena niin kutsuttuna vakiovyöhykkeen johtajana tuotannon ja kulutuksen välisen tasapainon ylläpitämisestä tarjoamalla tai hankkimalla täydennysenergiaa.
- (22) Osavaltioiden yhtiöt, eli EnergieAllianziin kuuluvat yritykset ja STEWEAG-STEG Steiermarkissa, Salzburg AG Salzburgin osavaltiossa, KELAG Kärntenissä, TIWAG Tirolissa, VKW Vorarlbergissä, pitävät yllä sähkönjakeluverkkoa perinteisillä jakelualueillaan. Ne hankkivat sähköä sekä Verbundilta että omista voimaloistaan ja jossain määrin ulkomailta sekä tekemällä sähkökauppoja.
- (23) Verbund ja osavaltioiden yhtiöt toimittavat kumpikin sähköä loppuasiakkaille. Sähköä loppukäyttäjille toimittaa myös suuri määrä pienehköjä kunnallisia ja yksityisiä sähköhuoltoyrityksiä, jotka toimivat jälleenmyyjinä ja joilla on osittain myös omaa tuotantokapasiteettia.

B. MERKITYKSELLISET TUOTEMARKKINAT

1. Johdanto

- (24) Merkitykselliset tuotemarkkinat käsittävät kaikki tuotteet ja/tai palvelut, joita kuluttajat pitävät niiden ominaisuuksien, hintojen ja aiotun käyttötarkoituksen perusteella vaihtoehtoisina tai keskenään korvattavina. Merkityksellisten markkinoiden määritelmästä yhteisön kilpailuoikeuden kannalta annetun komission tiedonannon (jäljempänä 'merkityksellisten markkinoiden määritelmää koskeva tiedonanto')¹⁰ mukaisesti huomioon otettavia perusteita ovat lähinnä kysynnän korvattavuus, tarjonnan korvattavuus ja mahdollinen kilpailu.

a) Keskittymään osallistuvien yritysten toimintojen päällekkäisyys

- (25) Tarkasteltavana oleva yrityskeskittymä johtaa Verbundin ja EnergieAllianzin tähänastisten sähkönjakeluun liittyvien toimintojen yhdistämiseen.
- (26) Keskittymän osapuolten toiminnoissa päällekkäisyyksiä liittyy lähinnä sähkön toimittamiseen teollisille ja mittavaa yritystoimintaa harjoittaville loppukäyttäjille (jäljempänä 'suurasiakkaat') sekä jälleenmyyjille ja sähkökauppaan. Vähäisempiä päällekkäisyyksiä liittyy sähkön toimittamiseen kotitalous- ja pienyritysasiakkaille (jäljempänä 'pienasiakkaat', joita kutsutaan Itävallassa perinteisesti myös 'tariffiasiakkaiksi'). Lisäksi päällekkäisyyksiä esiintyy tarjottaessa täydennysenergiaa, joka on tarpeen tuotannon ja kulutuksen välisen tasapainon säilyttämiseksi.
- (27) Sähkön tuotannon ja siirron osalta keskittymän osapuolina olevien yritysten toiminnoissa ei ole päällekkäisyyksiä markkinoilla, koska kyseisten yritysten tuotantoa

¹⁰ EYVL C 372, 9.12.1997, s. 5, 7 ja 13 kohta sekä sitä seuraavat kohdat.

harjoittavat osat tarjoavat tuottamaansa sähköä vain konsernin sisäisesti ja sähkö ei tästä syystä ole käytettävissä markkinoilla tuotannon tasolla, vaan vasta sen jälkeisellä kaupan tasolla, ja koska kunkin yrityksen verkon ylläpitotoimintoja harjoittavalla osalla on aina luonnollinen monopoliasema. Yrityskeskittymään osallistuvien yritysten asema sähköön tuottajina on kuitenkin otettava huomioon arvioitaessa keskittymän vaikutuksia markkinoilla, joita toimenpide koskee.

b) Mahdolliset tuotemarkkinoiden määritelmät

- (28) Ilmoituksen tehneet osapuolet ehdottivat aluksi jakoa erillisiin tuotemarkkinoihin, joihin kuuluisivat sähköntoimitukset pienasiakkaille, sähköntoimitukset suurasiakkaille, sähkökauppa, mukaan luettuina toimitukset jälleenmyyjille, ja täydennysenergian toimittaminen.
- (29) Osapuolet ovat tekemissään väitetiedoksiantoa koskevissa huomautuksissa ja suullisen kuulemisen yhteydessä muuttaneet kantaansa, joka koskee tarkkaa jakoa toimituksiin suurasiakkaille ja jälleenmyyjille. Nyt osapuolet ovat sitä mieltä, että tässä suhteessa on eroteltava toisistaan hintakeskeiset ja palvelukeskeiset asiakkaat. Kun hintakeskeiset asiakkaat pitävät hintaa ainoana ratkaisevana perusteena sähkönhankintalähteen valinnassa, palvelukeskeiset asiakkaat ovat riippuvaisia lisäpalveluista kuten täydellisistä toimituksista, energiahallinnosta tai täydennysenergian toimittamisesta ja tästä syystä niiden on otettava sähköön toimittajaa valitessaan huomioon myös näiden palvelujen laatu.
- (30) Osapuolten kuulemisensa aikana esittämän kuvauksen mukaan hintakeskeisten asiakkaiden markkinoille kuuluvat jälleenmyyjistä suuret itävaltalaiset alueelliset sähkönjakelijat (jäljempänä 'suuret jälleenmyyjät', 'osavaltioiden jakelijat' tai 'osavaltioiden yhtiöt') ja toisinaan myös osavaltioiden pääkaupunkien kunnalliset sähkölaitokset. Suurasiakkaista näille markkinoille kuuluviksi voidaan katsoa kuitenkin vain hyvin harvat kaikkein suurimmat asiakkaat¹¹. Myös kaikki sähkökauppaan osallistuvat yritykset on katsottava hintakeskeisiksi asiakkaiksi. Kaikki muut suurasiakkaat ja jälleenmyyjät (jäljempänä 'pienet jälleenmyyjät') kuuluvat palvelukeskeisten asiakkaiden markkinoille. Täydennysenergian toimittamisen katsotaan puolestaan muodostavan omat erilliset markkinansa.
- (31) Komissio on jo käsitellyt Itävallan markkinaolosuhteita asiassa Verbund/ESTAG¹². Kyseisessä päätöksessä jätettiin kuitenkin avoimeksi kysymys, onko Itävallan sähkönjakelumarkkinat jaoteltava asiakasryhmien mukaisiin osiin.
- (32) Tarkasteltavana olevassa asiassa komissio on samaa mieltä osapuolten päätelmästä, että tuotemarkkinoita määriteltäessä markkinat on jaettava erillisiin tuotemarkkinoihin, joille kuuluvat toimitukset pienasiakkaille, toimitukset suurasiakkaille ja pienille jälleenmyyjille (osapuolten mukaan "palvelukeskeisille" asiakkaille) sekä toimitukset suurille jälleenmyyjille ja sähkökauppaan (osapuolten mukaan "hintakeskeisille" asiakkaille).

¹¹ Esimerkiksi Itävallan kansallinen rautatieyhtiö Österreichische Bundesbahnen (ÖBB).

¹² Päätös asiassa COMP/M.2485 – Verbund/Estag, tehty 14 päivänä joulukuuta 2001.

- (33) Tarkasteltavana olevassa päätöksessä voidaan jättää avoimeksi, onko merkityksellisiä tuotemarkkinoita määriteltäessä
- a) erotettava toisistaan toimitukset suurasiakkaille ja pienille jälleenmyyjille,
 - b) erotettava toisistaan toimitukset suurille jälleenmyyjille ja sähkökauppaan, ja
 - c) katsottava täydennysenergian toimittamisen kuuluvan kilpailuoikeudellisen arvioinnin kannalta erillisille tuotemarkkinoille.

1. Toimitukset loppukäyttäjille: suur- ja pienasiakkaiden ero

- (34) Osapuolten käsityksen mukaan sähkön jakelussa loppukäyttäjille on Itävallan säännösten nojalla täysin vapautetuista markkinoista huolimatta olemassa erilliset tuotemarkkinat, jotka käsittävät toisaalta toimitukset pienasiakkaille (kotitalouksille, pienyrityksille ja maatalousyrityksille) ja toisaalta toimitukset suurasiakkaille (teollisuudelle ja suurille yrityksille). Osapuolet katsovat viimeksi mainittujen asiakkaiden kuuluvan "palvelukeskeisten" asiakkaiden markkinoille. Suur- ja pienasiakkaiden välisen rajan määrittämisperusteeksi osapuolet ehdottavat kulutuksen ja liittymän arvoa, jonka perusteella Itävallassa voimassa olevien oikeudellisten puitesääntöjen mukaisesti sovelletaan standardoituja kuormitusprofiileja. Voimassa olevien säännösten mukaan asiakkaille, joiden vuotuinen kulutus on alle 100 000 kWh (= alle 0,1 GWh/a) tai joiden liittymäteho on alle 50 kW, tarjotaan standardoitua kuormitusprofiilia
- (35) Tämän menettelyn yhteydessä komission käytettävissä olevien tietojen perusteella on sähkönjakelumarkkinat osapuolten käsitystä vastaavasti jaettava yhtäältä toimituksiin pienasiakkaille ja toisaalta toimituksiin suurasiakkaille (teollisuuden ja suuryritysten loppukäyttäjät). Pitemmälle menevälle erottelulle ei tutkimuksissa ole ilmennyt perusteita¹³.
- (36) Kuten osapuolet ovat väittäneet ja komission tutkimukset ovat vahvistaneet, suurasiakkaiden ja massa-asiakkaiden kysyntäkäyttäytymisessä on Itävallassa huomattavia eroja. Suurasiakkaat ovat tavallisesti hintaherkempiä ja näin ollen valmiimpia vaihtamaan toimittajaa kuin pienasiakkaat. Myös neuvotteluvoimassa ja neuvottelutavassa on eroja. Tämä näkyy energiantoimittajien erilaisissa yritysstrategioissa ja erilaisissa hintatasoissa. Kun suurasiakkaat asettavat etusijalle kohtuullisen hinnoittelun ja myös tarjonnan joustavuuden, massa-asiakkaille on ominaista lisäksi tuotteiden eriyttäminen mainonnallisilla perusteilla (esimerkiksi "puhtaan sähkön", erityisesti kotimaisella vesivoimalla tuotetun, ja fossiilisilla polttoaineilla tai ydinenergialla tuotetun sähkön välinen ero) ja asiakassuhteen laadun perusteella.
- (37) Ero verkon tasossa, jolla suurasiakkaat ja massa-asiakkaat tavallisesti ostavat sähköä, aiheuttaa myös eriyttämistä. Toimitettavan sähkön jännitteen taso ei tosin sinänsä aiheuta

¹³ Tosin voitaisiin pohtia, onko pieni määrä erityisen suuria loppuasiakkaita, kuten ÖBB, niiden pikemminkin "hintakeskeisen" kuin "palvelukeskeisen" ostokäyttäytymisen vuoksi erotettava muista suurasiakkaista, jolloin niitä ei luettaisi kuuluviksi suurasiakkaiden markkinoille (tai suurasiakkaiden ja pienten jälleenmyyjien markkinoille). Tämä ei kuitenkaan vaikuttaisi suurasiakkaiden markkinoiden rakenteeseen eikä näin ollen myöskään sen kilpailuoikeudelliseen arviointiin, vaikka tässä tarkoitettujen asiakasryhmän erillinen arviointi ei toisaalta aiheuttaisikaan kilpailuoikeudellisia ongelmia.

sähkönsiirrolle vahvistetun "postimerkkitariffin" ansiosta markkinoille pääsyn esteitä. Mitä alhaisemmalla tasolla jakeluun käytettävä verkko toimii, koko sähkölaskuun sisältyvä verkkomaksun osuus on kuitenkin sitä suurempi. Asiakkaan toimittajan vaihdosta saavuttama suhteellinen etu vähenee tästä syystä sitä mukaa, kun verkon taso alenee ja verkkomaksun osuus kasvaa.

2. Toimitukset jälleenmyyjille: ero alueellisten jakelijoiden (osavaltioiden yhtiöiden) ja pienten jälleenmyyjien välillä

(38) Osapuolet olivat aluksi sitä mieltä, että toimitukset jälleenmyyjille on luettava kokonaisuudessaan kuuluviksi sähkökaupparakkeinoille, koska jälleenmyyjien toiminta vastaa pitkälle sähkökaupan perinteistä määritelmää, eli sähkön ostoa ja myyntiä voiton saavuttamiseksi. Tämä luokittelu vastaisi myös itävaltalaisten sähköhuoltoyritysten käytäntöä. Niiden toimintakertomuksissa tukkukauppiat ja jälleenmyyjät katsotaan kuuluviksi samaan kaupan (Trading) kategoriaan. Komission väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa ja suullisen kuulemisen yhteydessä osapuolet ovat muuttaneet kantaansa niin, että tietty jälleenmyyjien ryhmä, eli pienet jälleenmyyjät, on luettava kuuluviksi teollisuuteen ja suuryrittäjiin kuuluvien loppukäyttäjäasiakkaiden kanssa samoille markkinoille, eli "palvelukeskeisten" asiakkaiden markkinoille. Osapuolet perustelivat tätä samankaltaisilla hinnoilla, samankaltaisella ostokäyttäytymisellä ja välttämättömyydellä ostaa tarvittavan sähkön ohella myös täydentäviä palveluja.

(39) Komission tietojen mukaan toimitukset suurille alueellisille jälleenmyyjille (*Landesversorger*) ja toisaalta kaikille muille jälleenmyyjille on todellakin luettava kuuluviksi toisistaan erillisille tuotemarkkinoille.

a) Voidaan jättää avoimeksi, onko toimituksista suurille jälleenmyyjille poikkeavat toimitukset pienille jälleenmyyjille luettava kuuluviksi samoille markkinoille kuin toimitukset suurille loppuasiakkaille vai muodostavatko ne omat erilliset markkinat

(40) Tutkimuksissa on käynyt ilmi, että pienten jälleenmyyjien – näihin kuuluvat kaikki kunnalliset sähkölaitokset ja yksityiset sähkölaitokset¹⁴ – sähkön kysyntä eroaa selvästi suurten jälleenmyyjien kysynnästä ja varsinkin sähkökaupparakkeinoiden kysynnästä. Pienten jälleenmyyjien, joiden vuotuinen liikevaihto jää useimmissa tapauksissa selvästi pienemmäksi kuin 500 GWh, toimitukset hoidetaan yleensä vähintään yhden vuoden voimassa olevien toimitussopimusten pohjalta ja niihin liittyy usein täyden palvelun sopimus, joka tekee tarpeettomaksi muun energian hankinnat ja kattaa myös tarvittavan täydennysenergian toimitukset. Näiden jälleenmyyjien käytössä ei ole niiden pienen koon vuoksi tarvittavaa rahoituksellista ja hallinnollista kapasiteettia, jonka turvin ne voisivat harjoittaa aktiivista ostotoimintaa sähkökaupparakkeinoilla. Tästä syystä ne ovat

¹⁴ Nämä ovat kaikki itävaltalaisia jälleenmyyjä, lukuun ottamatta osavaltioiden sähköjakelijoita (EnergieAllianziin kuuluvat yritykset sekä STEWEAG-STEAG, Salzburg AG, KELAG, TIWAG ja VKW) ja niiden kanssa sidoksissa olevia yrityksiä sekä Verbundia ja EnBW Austriaa. Keskittymän osapuolet ovat komission väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa katsoeet, että joidenkin Itävallan osavaltioiden pääkaupunkien kunnallisten sähkölaitosten luokittelu ei ole yksiselitteinen tehtävä, koska niiden kysyntäkäyttäytyminen muistuttaa enemmän osavaltioiden sähköjakeluyritysten kuin muiden pienten jälleenmyyjien ostokäyttäytymistä. Vastauksella tähän kysymykseen ei loppujen lopuksi ole kuitenkaan merkitystä, koska kyseisten kunnallisten sähkölaitosten tarkka luokittelu ei vaikuta toimitukset pienille jälleenmyyjille (tai suurasiakkaille ja pienille jälleenmyyjille) kattavien markkinoiden kilpailuoikeudelliseen arviointiin eikä toimitukset suurille jälleenmyyjille kattavien markkinoiden (tai sähkökaupan, suuret jälleenmyyjät mukaan lukien) kilpailuoikeudelliseen arviointiin.

riippuvaisia pitkäkestoisista vakaista toimitussopimuksista, joiden toisena osapuolena on tavallisesti vain yksi kauppayritys, tyypillisesti lähinnä ylemmällä tasolla toimiva alueellinen toimittaja. Samoista syistä myös erillinen täydennysenergian osto on näille pienille jälleenmyyjille nykyisin lähinnä poikkeus säännöstä. Tämä sähkötoimituksiin liittyvä "täyden palvelun" peruselementti yhdistää – kuten myös osapuolet ovat suullisen kuulemisen aikana ilmoittaneet – pienten jälleenmyyjien toimitukset suuriasiakkaiden markkinoihin.

- (41) Toisaalta on tiedossa seikkoja, joiden perusteella sähkötoimituksia pienille jälleenmyyjille koskevat toimitusehdot poikkeavat myös toimituksia teollisuusasiakkaille ja suuryrityksille koskevista vastaavista ehdoista. Pienten jälleenmyyjien ostokäyttäytyminen poikkeaa niiden asiakasrakenteen – ne toimittavat lähinnä kotitalouksille ja pienyritysasiakkaille – vuoksi suuriasiakkaiden ostokäyttäytymisestä, minkä vuoksi niiden sähkönostotoiminta on erilaista¹⁵. Toiseksi suuriasiakkaista poiketen pienet jälleenmyyjät joutuvat kilpailemaan toimituksista tietyille loppukäyttäjryhmille (tavallisesti pieniasiakkaita, joiden vuotuinen kulutus alittaa 0,1 GWh, ja yritysasiakkaita, joiden vuotuinen kulutus on noin 0,1–4 GWh) omalla jakelualueellaan muiden itseään suurempien jälleenmyyjien kanssa, joihin kuuluu erityisesti EnergieAllianz.
- (42) Tämän päätöksen kannalta ei ole kuitenkaan tarpeen päättää lopullisesti, kuuluvatko toimitukset pienille jälleenmyyjille omille suuriasiakkaiden markkinoista erillisille tuotemarkkinoille. On osoitettu, että toimitukset pienille jälleenmyyjille, jotka ovat riippuvaisia täyden palvelun sopimuksista, eivät joka tapauksessa kuulu samoille markkinoille kuin toimitukset suurille alueellisille jakelijoille tai sähkökauppaan. Oletus, että toimitukset suurasiakkaille ja pienille jälleenmyyjille kuuluvat samoille yhtenäisille markkinoille, kuin myös oletus, että kyseessä ovat kahdet erilliset markkinat, johtaisi tarkasteltavana olevan keskittymän kannalta kaikilla ajateltavissa olevilla markkinoilla määräävän markkina-aseman syntymiseen tai vahvistumiseen.

b) Voidaan jättää avoimeksi, muodostavatko toimitukset alueellisille sähköjakelijoille (Landesversorger) erilliset tuotemarkkinat vai kuuluvatko ne sähkökaupamarkkinoihin

- (43) Toimitukset suurille itävaltalaisille jälleenmyyjille (jäljempänä 'osavaltioiden yhtiöt'), eli EnergieAllianziin kuuluville yrityksille sekä STEWEAG-STEGille, Salzburg AG:lle, KELAG:lle, TIWAG:lle ja VKW:lle, poikkeavat monessa suhteessa selvästi toimituksista niitä pienemmille jälleenmyyjille.
- (44) Itävallan sähkömarkkinoiden vapauttamiseen saakka osavaltioiden sähköjakelijat ostivat kaiken oman sähköntuotantonsa lisäksi tarvitsemansa sähkön Verbundilta, jonka kanssa ne olivat tehneet koordinoituisopimuksia. Markkinoiden avautuessa täydellisesti 1 päivänä lokakuuta 2001 ja koordinoituisopimusten voimassaolon päättyessä osavaltioiden sähköjakelijat vapautuivat sidoksistaan toimituslähteisiin. Tarvitsemansa sähkömäärän ja suuren rahoituksellisen sekä hallinnollisen kapasiteettinsa vuoksi niillä on pieniä jälleenmyyjä paremmat mahdollisuudet hyödyntää näitä oikeudellisia mahdollisuuksia myös käytännössä. Alueelliset sähkötoimittajat ostavat oman energiantuotantonsa lisäksi tarvitsemansa sähkön osittain Verbundilta ja osittain muilta osavaltioiden

¹⁵ Tämä saattaa olla syynä siihen, että pienet jälleenmyyjät – kuten suuri osa niistä on ilmoittanut komissiolle – saavat usein toimittajiltaan vähemmän suotuisat ehdot kuin teollisuusasiakkaisiin ja suuryrityksiin kuuluvat loppukäyttäjät. Ilmoituksen tehneet osapuolet kiistävät kuitenkin tämän väitteen.

sähkötoimittajilta sekä ulkomaisilta sähköhuoltoyrityksiltä ja sähkökaupparavittajilta. Ne eivät tavallisesti tee täyden palvelun sopimuksia, vaan hankkivat kulloinkin tarvitsemansa lisäenergian ja täydennysenergian itse oman energiahallintonsa välityksellä.

- (45) Osapuolet väittävät, että toimitukset itävaltalaisille alueellisille sähkötoimittajille kuuluvat yleisille sähkökaupparavittajille. Komission tutkimuksissa on kuitenkin käynyt ilmi selviä merkkejä siitä, että toimitukset alueellisille sähkötoimittajille käsittävät markkinat on erotettava varsinaisista sähkökaupparavittajista.
- (46) Sähkökaupalla ymmärretään omalla riskillä ja omaan lukuun tapahtuvaa sähkön ostamista ja myymistä. Komissio on aikaisemmissa sähkökaupparavittajia koskeissa päätöksissään todennut, että sähkökaupparavittajia on osa kehityksessä olevia markkinoita, jotka ovat voineet syntyä vasta sen jälkeen, kun ostajat ovat saaneet kaupan vapautumisen myötä mahdollisuuden valita vapaasti toimittajansa¹⁶. Siksi riippumattomien, vailla omaa tuotantokapasiteettia ja omaa verkkoa olevien kaupparavittajien lisäksi sähkökaupparavittajia harjoittavat sekä myyjä- että osittain myös ostajapuolella myös sähköntuottajat, jälleenmyyjät ja sähkön tuojat.
- (47) Sähkökaupparavittajia voidaan jakaa lähinnä seuraaviin alueisiin:
- a) OTC-kaupparavittajien (over-the-counter), jossa tehdään yksittäin neuvoteltavia kahdenvälisiä sopimuksia keskitetyn pörssin tai kaupparavittajien ulkopuolella;
 - b) fyysisillä sähkötuotteilla käytävään kaupparavittajien pörssien välityksellä. Esimerkiksi vasta perustetussa sähköpörssissä Energy Exchange Alpen-Adria (EXAA) Grazissa neuvotellaan tuntiperusteisten sopimusten mukaisista spot-toimituksista ja vuodesta 2003 alkaen siellä on mahdollista tehdä myös sähkön termiinkaupparavittajia;
 - c) kaupparavittajien muilla kuin fyysisillä rahoitusjohdannaisilla (niin kutsutuilla energiajohdannaisilla), joka on vasta syntyneissä ja jolla on Itävallassa vielä vähäinen merkitys.
- (48) Osavaltioiden yhtiöt toimittavat sähköä pääasiassa loppuasiakkaille (suurasiakkaille ja tariffiasiakkaille) sekä pienehköille jälleenmyyjille. Kuten edellä on jo todettu, osavaltioiden sähköjakelijoiden asiakkaat ostavat tavallisesti kaiken (oman tuotantonsa lisäksi) tarvitsemansa sähkön yhdeltä ainoalta toimittajalta. Voidakseen tarjota tällaista täyttä palvelua asiakkailleen alueelliset toimittajat ovat puolestaan ainakin valtaosassa sähkönsaannistaan riippuvaisia pitkäaikaisista sitovista toimitussopimuksista.
- (49) Tästä syystä osavaltioiden sähköjakelijat eivät voi ajatella kattavansa valtaosaa sähköntarpeestaan pörssissä tehtävien lyhytaikaisten sähkösopimusten avulla. Tutkimusten perusteella ei saatu yksiselitteistä vastausta siihen, soveltuuko pitkäaikaisia toimituksia koskeva OTC-kaupparavittajia tähän tarkoitukseen. Ainakin yksi osavaltion sähköjakelija on ilmoittanut, että sähkökaupparavittajilla ei ole vielä tähän riittävää likviditeettiä.
- (50) Vaikka nämä näkökohdat tukevat päätelmää, että toimitukset suurille alueellisille sähköjakelijoille (osavaltioiden yhtiöille) kuuluvat omille erillisille tuotemarkkinoilleen,

¹⁶ Päätös asiassa IV/M.1557 – EDF/Louis Dreyfus, tehty 28 päivänä syyskuuta 1999, 16–18 kappale; päätös asiassa COMP/M.1673 – VEBA/VIAG, tehty 13 päivänä kesäkuuta 2000 (EYVL L 188, 10.7.2000, s. 1), 18 kappale.

lopullinen vastaus kysymykseen niiden olemassaolosta voidaan jättää antamatta, koska yrityskeskittymä ei johtaisi määräävän aseman syntymiseen eikä vahvistumiseen kyseisillä markkinoilla.

3. Täydennysenergia

- (51) Sähköenergian toimittaminen eroaa useimmista muista tuotemarkkinoista siten, että sähköä ei voida varastoida ja toimitettavan energian määrä ei ole ennalta tarkasti tiedossa. Odotettavissa oleva kulutus voidaan tosin ennustaa niin kutsutuilla käyttösuunnitelmilla (Fahrplan) ja kuormitusprofiileilla (Lastprofil). Tämä ennuste ei kuitenkaan yleensä vastaa tarkasti todellista ostokäyttäytymistä. Tästä syystä tarvitaan tapauskohtaisesti tarjottavaa täydennysenergiaa, jotta sähköenergian tarjonnan ja tarpeen välinen ero voitaisiin aina kattaa.
- (52) Täydennysenergiaa, jota tarvitaan tuotannon ja kulutuksen välisen tasapainon pitämiseksi yllä, tarjotaan tietyn vakiovyöhykkeen sisällä
- a) mukauttamalla energiantuotantoa vakiovyöhykkeen sisällä (niin kutsuttu toissijainen sääntely), tai
 - b) tarjoamalla niin kutsuttua minuuttivarantoa ylimääräisenä lyhytaikaisesti käytettävänä vakiointivälineenä, tai
 - c) jos tarpeen täydellinen tasoittaminen ei onnistu toissijaisen sääntelyn eikä minuuttivarannon avulla, on turvauduttava niin kutsuttuun vastahakoiseen energianvaihtoon vakiovyöhykkeen ja sitä ympäröivien UCTE:n vyöhykkeiden välillä.
- (53) Osapuolet katsovat, että täydennysenergian toimittamiseen liittyvät kilpailuolosuhteet poikkeavat niin paljon muista sähköhuoltomarkkinoista, että se on luettava kuuluvaksi omille erillisille tuotemarkkinoilleen.
- (54) Yrityskeskittymään osallistuvien yritysten asema täydennysenergian toimituksissa, erityisesti minuuttivarannon osalta, on tekijä, joka edistää määräävän markkina-aseman syntymistä tai vahvistumista useilla sähköhuoltomarkkinoilla. Tämä pitää paikkansa riippumatta siitä, muodostaako myös täydennysenergian toimitus, erityisesti minuuttivarantojen osalta, omat erilliset tuotemarkkinansa. Tuotemarkkinoiden tarkat rajaukset täydennysenergian toimitusten osalta voidaan näin ollen jättää tämän päätöksen yhteydessä avoimiksi.

C. MERKITYKSELLISET MAANTIETEELLISET MARKKINAT

- (55) Merkitykselliset maantieteelliset markkinat muodostuvat alueesta, jolla yrityskeskittymään osallistuvat yritykset tarjoavat kyseisiä tavaroita tai palveluja, jolla kilpailuedellytykset ovat riittävän yhdenmukaiset ja joka selvästi poikkeaa erilaisten kilpailuedellytysten vuoksi siihen rajoittuvista alueista. Tässä yhteydessä kiinnitetään huomiota erityisesti kysynnän korvattavuuteen, tarjonnan korvattavuuteen ja potentiaaliseen kilpailuun¹⁷.

¹⁷ Tiedonanto merkityksellisten markkinoiden määritelmästä (alaviite 10), 8 sekä 13 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

(56) Ilmoituksen tehneet osapuolet katsovat, että alueellisesti merkitykselliset markkinat, jotka kattavat sähkön toimitukset suurasiakkaille, jälleenmyyjille ja sähkökaupalle, ulottuvat Itävaltaa laajemmalle ja käsittävät vähintään myös Saksan, kun taas pienasiakkaiden osalta ne rajoittuvat Itävaltaan. Osapuolet perustelevat käsityksensä Itävallan ja Saksan käsittävistä alueellisesti merkityksellisistä markkinoista toimituksissa suurasiakkaille ennen kaikkea sähkön tuonin ulkomailta ja erityisesti Saksasta mahdollistavien liitosyksiköiden (*Interkonnektor*) kapasiteetilla. Ne väittävät myös, että Itävallan täysin toteuttama sähkömarkkinoiden vapauttaminen sähkön sisämarkkinoita koskevan direktiivin saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä on johtanut Itävallan markkinoiden täydelliseen avautumiseen ulkomaisille toimittajille, minkä vaikutusten on näytävä myös merkityksellisten maantieteellisten markkinoiden määrittämisessä yrityssulautumien valvontaa varten.

(57) Komission tutkimuksissa on käynyt ilmi, että maantieteellisten markkinoiden rajaamista koskevia perusteita sovellettaessa sähkömarkkinat, jotka kattavat toimitukset suurasiakkaille, pienille jälleenmyyjille ja pienasiakkaille (tariffiasiakkaille), eivät ulotu Itävallan rajojen ulkopuolelle. Sen sijaan toimitukset suurille alueellisille jälleenmyyjille kattavat mahdolliset markkinat voitaisiin rajata alueellisesti suuremmiksi.

1. Toimitukset suurasiakkaille ja pienille jälleenmyyjille kattavat yhtenäiset tai erilliset markkinat sekä toimitukset pienasiakkaille kattavat markkinat ovat kansalliset

a) Itävallan sähkömarkkinoiden rakenne ja yleiset toimintaolosuhteet poikkeavat perusteellisesti naapurimaiden vastaavista markkinoista

(58) Yrityskeskittymän osapuolten ja niiden kilpailijoiden välinen markkinaosuuksien jakautuminen Itävallan sähköjakelumarkkinoilla eroaa perusteellisesti naapurimaiden tai ETA-alueen vastaavista markkinoista. Näin ollen yksin tämä viittaa siihen, että kyseiset markkinat rajoittuvat alueellisesti Itävaltaan¹⁸. Tässä yhteydessä riittää toteamus, että ETA:n tasolla toimivat merkittävät sähköntoimittajat, kuten EdF, E.On, RWE tai Enel, eivät yhdessäkään tapauksessa saavuta toimituksissa Itävallan pienasiakkaille, suurasiakkaille ja pienille jälleenmyyjille edes 5 prosentin markkinaosuutta. Sama havainto tehdään, jos huomioon otetaan vain Saksan sähkömarkkinoilla toimivat tärkeimmät kilpailijat (E.On, RWE, EnBW ja Vattenfall). Päinvastaisessa tarkastelussa yksikään itävaltalainen sähköntoimittaja ei saavuta edes 5 prosentin markkinaosuutta yksilläkään naapurijäsenvaltioiden sähkömarkkinoilla tai ETA-alueella.

(59) On myös huomattava, että Itävallan yleiset oikeudelliset olosuhteet poikkeavat huomattavasti naapurimaiden Sveitsin ja Saksan olosuhteista. Sveitsissä sähkön sisämarkkinadirektiivi ei ole voimassa. Kyseisen direktiivin nojalla Itävallassa ja Saksassa käyttöön otetut verkkoon pääsyä ja markkinoiden sääntelyä koskevat säännökset poikkeavat merkittävästi toisistaan (neuvottelutulokseen perustuva markkinoille pääsy niin kutusutun järjestösopimuksen mukaisesti ja Saksan liittotasavallan kartelliviraston harjoittama kilpailun valvonta Saksassa, kun taas Itävallassa verkkoon pääsyyn sovelletaan "postimerkkitariffia" ja valvonnasta vastaa perustettu riippumaton sääntelijä).

¹⁸ Tiedonanto merkityksellisten markkinoiden määritelmästä (alaviite 10), 28 kohta.

b) Sähkön tuonnilla ulkomailta on vähäinen merkitys sähkön toimituksissa suurasiakkaille ja pienille jälleenmyyjille

- (60) Ulkomailta tuodulla sähköllä on itävaltalaisien sähkönkuluttajien kannalta vain suhteellisen vähäinen merkitys. Kun sähkön vaihdolla, erityisesti Saksan ja Itävallan välillä, todetaan olevan sähkökaupan tasolla huomattava merkitys¹⁹, säännöllisiin toimituksiin loppuasiakkaille ja pienille jälleenmyyjille liittyy vain vähän sähkön vientiä Saksasta Itävaltaan.
- (61) Vuonna 2002 kokonaismyynti suurasiakkaille oli Itävallassa 25,6 TWh. Komission tutkimuksissa on käynyt ilmi, että saksalaisten toimittajien (EnBW ja E.On²⁰) toimitukset suurasiakkaille ovat alle 1 TWh. Tämä vastaa Itävallan suurasiakkaiden kokonaiskulutukseen suhteutettuna alle 3 prosentin osuutta. Sveitsiläinen toimittaja Atel ei ole toimittanut lainkaan suurasiakkaille. Markkinatutkimuksessa ei käynyt ilmi, että tilanne voisi ratkaisevasti muuttua lähitulevaisuudessa.
- (62) Sama koskee myös pieniä jälleenmyyjiä. Komissio kysyi itävaltalaisia jälleenmyyjiä koskevan tutkimuksensa yhteydessä, kuka niiden sähköntoimittaja oli. Tutkituista 75:stä yksityisestä sekä kaupunkien ja kuntien sähkölaitoksesta vain yksi asiakas – eräs pienehköjen jälleenmyyjien hankintayhteisö – ilmoitti vastaanottaneensa sähköä eräältä ulkomaiselta toimittajalta. Pienille jälleenmyyjille toimitetun sähkön kokonaismäärä oli vuonna 2002 noin 7 300 GWh. Kyseiseltä ulkomaiselta toimittajalta tänä vuonna pienehköjen jälleenmyyjien hankintayhteisölle tuodun sähkön määrä oli alle 200 GWh. Tämä vastaa Itävallan pienten jälleenmyyjien ostamaan kokonaismäärään suhteutettuna alle 3 prosentin osuutta. Kyseinen ulkomainen toimittaja on tosin jo menettänyt edellä mainitun asiakkaansa STEWEAG-STEGille, joka on Verbundin osakasyritys.

c) Ulkomaiset toimittajat ovat tähän mennessä osallistuneet vain rajoitetusti Itävallassa järjestettyihin tarjouskilpailuihin eivätkä ole voittaneet käytännöllisesti katsoen kertaakaan

- (63) Toimitukset suurasiakkaille kattavien markkinoiden vapauttamisen jälkeen on tapahtunut huomattava määrä toimittajan vaihdoksia. Nämä vaihdokset ovat kuitenkin yleensä rajoittuneet itävaltalaisiin toimittajiin. Tämä koskee myös pieniä jälleenmyyjiä, joiden vaihtohalukkuus on tosin vähäisempää kuin suurasiakkailla. Tarjouskilpailuihin on osallistunut vain hyvin rajallinen määrä ulkomaisia tarjoajia. Näitä ovat olleet suurasiakkaiden markkinoilla ennen kaikkea EnBW ja pienehköjen jälleenmyyjien markkinoilla Atel. Tutkimuksen yhteydessä haastatelluista 123 asiakkaasta (48 teollisuusyrityksiin ja muihin suuryrityksiin kuuluvaa asiakasta, suuret ketjuasiakkaat²¹ mukaan luettuina, sekä 75 pienehköä jälleenmyyjää) vain selvä vähemmistö on pyytänyt markkinoiden vapautumisen jälkeen toimitussopimuksia koskevia tarjouksia ulkomaisilta toimittajilta. Lähes kaikissa kyseisistä tapauksista tarjousta pyydettiin EnBW:ltä. Ulkomaiset toimittajat ovat voittaneet tarjouskilpailussa vain erittäin harvoin. Ainoa poikkeus on jälleen EnBW, joka oli saanut

¹⁹ Itävalta vie perinteisesti huippukuormasähköä Saksaan ja tuo sieltä peruskuormasähköä.

²⁰ RWE toimii Itävallassa toimittajana loppukäyttäjille vain itävaltalaisen tytäryhtiönsä KELAG:n välityksellä. Vattenfall ei toimi Itävallassa loppukäyttäjien markkinoilla.

²¹ Ketjuasiakkaat ovat asiakkaita, jotka ostavat sähköä monista hankintapisteistä. Tämä koskee esimerkiksi suuria vähittäiskaupan alalla toimivia sivuliikkeitä.

sähkötoimitussopimuksen kyselyyn osallistuneiden ostajien 123 tapauksesta vuonna 2000 neljässä, vuonna 2001 kahdeksassa ja vuonna 2002 kahdessatoista. Myös ensimmäisenä ja toisena varalla olevana toimittajana olivat tavallisesti itävaltalaiset tarjoajat, paitsi muutamassa tapauksessa EnBW. Yhtä vähäinen on selvästi alle 3 prosenttiin jäävä EnBW:n markkinaosuus toimituksista suurasiakkaille. Myös ATEL:n osuus toimituksista pienille jälleenmyyjille oli koko ajan selvästi alle 5 prosenttia. Muita ulkomaisia toimittajia, lukuun ottamatta E.On-yhtiön marginaalista läsnäoloa suurasiakkaiden markkinoilla, ei ole myöskään tullut Itävallan markkinoille²².

(64) Tästä voidaan päätellä, että ulkomaiset tarjoajat kohdistavat vientitoimituksensa lähinnä tukkukaupan tasolle, mutta eivät ole onnistuneet luomaan toimittajasuhteita loppukäyttäjiiin, ja toimittajasuhteet pieniin jälleenmyyjiiin ovat jääneet rajallisiksi.

d) Koska teknisiä markkinoillepääsyn esteitä ei ole, ulkomaisille tarjoajille pitäisi olla täysin mahdollista vahvistaa toimintaansa Itävallassa, mutta erityisesti vakiintuneet asiakassuhteet ja –mieltymykset, jakelukustannukset ja Saksaan verrattuna alhaisempi hintataso vaikeuttavat niiden pääsyä markkinoille

(65) Ulkomaisten tarjoajien poissaolo markkinoilta ei voi johtua teknisistä markkinoillepääsyn esteistä. Kuten osapuolet ovat aivan oikein esittäneet, Saksan ja Itävallan tai Sveitsin ja Itävallan välisissä liitosyksiköissä ei ole pullonkauloja. Liitosyksiköiden kapasiteetti vastaa noin 25 prosenttia Itävallan sähköntarpeesta²³. Puhtaasti teknisesti katsoen merkittävä tuontimäärä olisi näin ollen mahdollinen.

(66) Pohjoisen ja eteläisen alueen välillä itäisellä vakiovyöhykkeellä on tosin yksi pullonkaula. Siinä alemman jännitetaso johtimet (220 kV) yhdistävät toisiinsa 380 kV:n siirtoverkot. Tällaiset pullonkaulat merkitsevät viime kädessä tuonnin estettä. Suuret toimitukset sellaiselle käyttöalueelle, joka sijaitsee pullonkaulan takana, voivat helposti aiheuttaa verkon ylikuormittumisen. Siirtoverkon ylläpitäjän on tällaisessa tapauksessa puuttuttava asiaan ja vaikutettava siirtosähkön määrään palauttaakseen verkon turvallisuuden.

(67) Sähkön siirrosta toiselle vakiovyöhykkeelle perittävän siirtomaksun (CBT, Cross Border Tariff) vaikutus markkinoillepääsyn esteenä on sen sijaan hyvin vähäinen. Kuten edellä on jo todettu, Itävalta jakautuu kolmeen erilliseen vakiovyöhykkeeseen. Itäisellä vakiovyöhykkeellä, joka kattaa koko Itävallan Tiroli ja Vorarlbergiä lukuun ottamatta, ja Itä-Tirolissa suurjänniteverkkoa pitää yllä Verbund. Se vastaa myös sähkön

²² Osapuolet ovat menettelyn myöhäisessä vaiheessa esittäneet tarjoajien käyttäytymistä EnergieAllianz-suurasiakkaiden yhteydessä koskevia lukuja, jotka viittaavat tarjoajien erilaiseen käyttäytymiseen näiden asiakkaiden suhteen. Osapuolten esittämä otos on kuitenkin huomattavasti pienempi kuin se, johon komission tulokset perustuvat. Tähän otokseen ei harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta sisälly myöskään itävaltalaisia pieniä jälleenmyyjä. Lisäksi on epäselvää, kuinka moni ulkomaisiksi väitetyistä tarjouksista on itse asiasta peräisin ulkomailta ja kuinka moni näistä tarjouksista oli tosiasiaa kilpailukykyinen tarjous, jota asiakas saattoi pitää mahdollisena ostovaihtoehtona. Suurin osa ulkomaisista tarjouksista oli peräisin EnBW:ltä. Muiden saksalaisten tarjoajien osalta osapuolten antamat tiedot vahvistavat edellä tehdyt päätelmät.

²³ Lähde: UCTE, Statistisches Jahrbuch 2001. Ilmoituksen tekijän antama osuus on suurempi kuin 25 prosenttia, koska siinä otetaan huomioon vain liitosyksiköiden terminen siirtokapasiteetti. E-Controlin mukaan merkitystä on kuitenkin käytännössä vain NTC-luvulla (Net Transfer Capacity), koska sen laskennassa otetaan huomioon koko verkko ja verkon heikot kohdat huomioon ottaen laaditaan oletusluku, eli määritetään liitosyksiköiden kapasiteetti käytännössä, jotta yhden johtimen tai yhden muuntajan ollessa pois käytöstä voitaisiin silti varmistaa verkon turvallinen toiminta.

tuotannon ja kulutuksen välisen tasapainon ylläpitämisestä. Vorarlbergin ja Tirolin vakiovyöhykkeet taas kuuluvat Saksan vakioenergia-alueeseen. Sähköä Saksasta suoraan itäiselle vakiovyöhykkeelle siirrettäessä peritään siirtomaksu, joka on 0,5 euroa/MWh²⁴. Jos kauttasiirto kuitenkin tapahtuu Tirolin ja Vorarlbergin vakiovyöhykkeiden kautta, siirtomaksua ei käytännössä peritä. Kun näet sähköä siirretään vakiovyöhykkeeltä toiselle Itävallassa, siirtomaksua ei oikeudellisista syistä peritä. Koska Tirolin ja Vorarlbergin vakiovyöhykkeet kuuluvat Saksan vakioenergia-alueeseen, siirto Saksasta näille alueille on myös vapaa siirtomaksusta.

- (68) Kilpailijat ovat kuitenkin väittäneet, että joukko esteitä vaikeuttaa huomattavasti markkinoille pääsyä. Näihin kuuluvat jakelu- ja asiakashankintakustannukset, taseryhmän vähimmäiskoko, verkon ylläpitäjien hajanaisuus ja vesivoimalla tuotetun sähkön suurta osuutta sähkön kokonaistarjonnasta koskeva vaatimus, joka liittyy erityisesti toimituksiin pienasiakkaille.
- (69) Nämä markkinoille pääsyn esteet aiheuttavat sen, että toimitukset suurasiakkaille, pienille jälleenmyyjille ja pienasiakkaille kattavat Itävallan markkinat eivät ole vielä yhdentyneet Saksan markkinoiden kanssa, vaikka suurin osa teknisistä esteistä onkin poistunut. Tämä pitää paikkansa, vaikka huomioon otettaisiin tähän saakka toteutetut ja vielä odotettavissa olevat sähkön sisämarkkinaohjelmaan liittyvät toimenpiteet ja erityisesti pian päätettäväksi tulevaan sähkön sisämarkkinadirektiiviin liittyvät toimenpiteet²⁵. Näiden toimenpiteiden tavoitellut vaikutukset aiemmin toisistaan erotettujen kansallisten markkinoiden avaamiseksi eivät näet ole komission tutkimusten perusteella vaikutukseltaan riittävän varmoja ja välittömiä, jotta niillä voitaisiin perustella päätelmä alueellisesti merkityksellisten markkinoiden rajaamisesta kansallisia markkinoita suuremmaksi. Tulos on sama, vaikka otetaan huomioon Euroopan unionin tulossa oleva laajeneminen, sillä tekniset ja taloudelliset edellytykset Itävallan ja sen naapureina olevien ehdokasmaiden Tšekin tasavallan, Slovakian, Unkarin ja Slovenian sähkömarkkinoiden yhdentymiselle ovat vielä selvästi vähäisemmät kuin Saksan sähkömarkkinoiden osalta.
- (70) Tulo pitkäaikaiset toimitukset jälleenmyyjille ja suurasiakkaille kattaville Itävallan markkinoille on syntyvien jakelukustannusten perusteella kannattavaa vain, jos saadaan tietty vähimmäismäärä asiakkaita. Tässä yhteydessä on tärkeää paitsi markkinoille tulon aina vaatimien jakelukoneiston rakentamisesta aiheutuvien kustannusten kattaminen, myös se, että markkinoille tuleva tarjoaja pystyy kokoamaan riittävän suuren tasoitusr ryhmän voidakseen pitää täydennysenergian toimitusmaksujen suorittamiseen liittyvän riskin kohtuullisena. Tasoitus odottamattomien kulutusyli jäämien ja –vajeiden välillä on suuren taseryhmän sisällä helpompaa kuin uuden kilpailijan pakostakin pienemmän taseryhmän sisällä. Tällaisella yrittäjällä on väistämättä suurempi prosentuaalinen tarve käyttää kustannuksiltaan riskialttiimpaa täydennysenergiaa, jota se ei oman tuotantokapasiteetin puuttuessa pysty itse vakiovyöhykkeen sisällä toimittamaan.

²⁴ Eurooppalaisten siirtoverkon ylläpitäjien järjestön ETSON neuvottelut siirtomaksujen poistamisesta kokonaan vuodesta 2004 alkaen ja se etsii muita keinoja vahvistaa rajat ylittävien sähkönsiirtojen hinnat.

²⁵ Tiedonanto merkityksellisten markkinoiden määritelmästä (alaviite 10), 32 kohta. Sisämarkkinadirektiivin ehdotetusta muutoksesta katso 103 kappale.

- (71) Komission markkinatutkimuksen yhteydessä ylivoimaisesti suurin osa markkinatoimijoista ilmoitti, että täydennysenergian hinta ja erityisesti siihen liittyvät kustannusriskit merkitsevät selvästi havaittavaa markkinoillepääsyn estettä.
- (72) Toisena kustannustekijänä on mainittava Itävallan verkkoja ylläpitävien yritysten pienuus. Paikallistasolla Itävallan alue jakautuu yli sadalle verkon ylläpitäjälle, joista jokainen soveltaa erisuuruisia kauttasiirtokustannuksia. Tämä vaikeuttaa tarjoajien markkinoillepääsyä, koska niillä ei ole riittävän yksityiskohtaista markkinatuntemusta. Vaikka suuret teollisuusyritykset ostavat usein sähkönsä korkealla verkkotasolla ja alemman tason pirstaleisuus ei vaikuta niihin yhtä paljon, tämä pirstaleisuus vaikuttaa suuriasiakasmarkkinoiden alemmissa kerroksissa selvästi markkinoillepääsyä estävästi.
- (73) Toimituksia pienasiakkaille koskevan markkinoinnin kannalta on myös välttämätöntä, että tarjottavan sähkön kokonaismäärästä huomattava osa on tuotettu vesivoimalla. Itävallan sähköntuotannossa vesivoiman osuus on hallitseva ja käsittää yli 67 prosenttia kokonaistuotannosta. Tästä aiheutuu ennen kaikkea pienasiakkaiden sähköhuoltoon liittyvä ylimääräinen markkinoillepääsyn este. Huomattava osa itävaltalaisista pienasiakkaista pitää hyvin suuressa arvossa "puhtaan" sähkön toimituksia. Toisin sanoen sähkö on tuotettava kotimaisella vesivoimalla eikä fossiilisilla polttoaineilla tai ydinvoimalla. Itävaltalaisilla energiahuollon yrityksillä, joiden käytettävissä on etupäässä vesivoimaan perustuvaa kapasiteettia, on tästä syystä ennen kaikkea pienasiakkaiden markkinoilla lisäetu verrattuna ulkomaisiin tarjoajiin, jotka joutuvat sekä varmistamaan vesivoiman tarjontansa että vastaavan tuoteimagon myynnissään pienasiakkaille.
- (74) Frontier Economics -yhtiön osapuolten toimeksiannosta laatimassa tutkimuksessa väitetään markkinoille tulon yhteydessä aiheutuvista jakelu- ja asiakashankintakustannuksista, että nämä suurasiakkaiden markkinoilla syntyvät kustannukset merkitsisivät jo suhteellisen pieneen suurasiakkaiden hintojen nousuun [0–5]* prosenttia yhdistettynä lyhyellä tai keskipitkällä aikavälillä kannattavaa investointia. Näin ollen niin kutsutun SSNIP-testin käyttö osoittaisi, että merkitykselliset markkinat ovat Itävaltaa laajemmat. Tästä on huomattava seuraavaa.
- (75) Frontier Economicsin tutkimuksessa ei osoiteta riittävästi, vaikka niin kutsuttu SSNIP-testi sitä edellyttäisi, miten vakiintuneen markkinatoimijan (oletettu hypoteettiseksi monopoliksi) toteuttama hintojen nosto ja siitä seuraava asiakkaiden siirtyminen yhdelle tai useammalle uudelle markkinoille tulevalle yritykselle vaikuttaisi sen kannattavuuteen. Vaikka hypoteettinen monopoliyhtiö toteuttaisi pysyvästi pienen hinnankorotuksen (5–10 prosenttia), ja menettäisi tästä syystä markkinaosuuttaan, tämä ei vielä todista, että hinnankorotus ei tekisi sitä selvästi parantuneiden katteiden vuoksi vieläkin kannattavammaksi²⁶.
- (76) Frontier Economicsin mallin ratkaisevana heikkoutena on vielä se, että siinä ei oteta riittävästi huomioon todellisia kilpailuhintoja, vaan se perustuu fiktiivisiin kilpailuhintoihin²⁷. Nämä fiktiiviset hinnat ovat kahdesta syystä korkeampia kuin

²⁶ Tiedonanto merkityksellisten markkinoiden määritelmästä (alaviite 10), 17 kohta.

²⁷ "Koska palvelukeskeisten asiakkaiden markkinat ovat siirtymävaiheessa ja viime vuonna (2002) toteutuneet hinnat antavat vain vähän viitteitä tänä ja seuraavina vuosina odotettavissa olevia hintoja varten, käytämme kilpailuhintojen selvittämiseksi hypoteettista lähtökohtaa." (Frontier Economics: Markkinoiden rajaamista koskeva lausunto, s. 61).

todelliset hinnat. Toisaalta tutkimuksessa määritellään virheellisesti niin kutsutut vaihtoehtoiskustannukset (joita käytetään suurasiakkaiden markkinoilla sovellettavien kilpailuhintojen hypoteettisessa määrittämisessä) samansuuruisiksi kuin (tukku)kauppaan sovellettavat hinnat ottamatta huomioon, että myyjälle syntyy (tukku)kaupparakkeinoilla (vaihtoehtoisia) kustannuksia, jotka ylittävät myyjän tuotantokustannukset (tai omakustannukset) ja tämän saavutettavissa olevat voittomarginaalit²⁸. Jos nämä otetaan huomioon, käy selväksi, että tämä tekee sähkön myynnin (tukku)kaupparakkeinoilla itävaltalaisille tuottajille vähemmän houkuttelevaksi kuin suoran myynnin loppukäyttäjille, ja tästä syystä kilpailuhinta Itävallan suurasiakkaiden markkinoilla arvioidaan liian korkeaksi²⁹. Toiseksi komission markkinatutkimus osoitti myös, että loppukäyttäjien hinnat olivat Itävallan suurasiakkaiden markkinoilla usein halvemmat kuin (tukku)kaupparakkeinoilla sovellettavat hinnat. Näin ollen tutkimuksessa yliarvioidaan Itävallan todellisia kilpailuhintoja ja samalla uusien markkinoille tulijoiden voittomahdollisuuksia hintojen lisäkorotuksen jälkeen.

- (77) Markkinaosapuolten antamien tietojen perusteella näyttää myös siltä, ettei osapuolten tekemä oletus uusien markkinoille tulijoiden myöntämistä asiakashankinta-alennuksista olisi kyllin perusteltu. Markkinaosapuolten lausuntojen perusteella näyttää hyvin todennäköiseltä, että tämä alennus olisi todellisuudessa suurempi kuin osapuolet ovat olettaneet, ja tästä syystä jopa osapuolten esittämän – hypoteettisiin oletuksiin perustuvan – mallin perusteella vasta selvästi yli 5 prosentin hinnankorotukset mahdollistaisivat lyhyellä aikavälillä markkinoille tulon kannattavuuden³⁰.

²⁸ Katso lähemmin 89 kappale.

²⁹ Tästä seuraa näiden kustannusten nousu ja ne koituvat sähkönsiirtomaksua lukuun ottamatta myös ostajan maksettavaksi, kuten Itävallan loppukäyttäjille kauppasähköä myymään pyrkivälle uudelle markkinoille tulijalle aina syntyvät arbitraasikustannukset.

³⁰ Frontier Economicsin tutkimuksessa uusien markkinoille tulijoiden lyhyen aikavälin kannattavuuden arviointi perustui yksivuotiseen asiakashankinta-alennukseen. Kun asiakkaan vuotuinen kulutus oli yli 100 GWh, oletettu asiakashankinta-alennus oli [<1]* prosenttia, ja asiakkaan vuotuisen kulutuksen ollessa 4–20 GWh ja 20–100 GWh alennus oli [<5]* prosenttia. Vastauksessaan komission 2 päivänä toukokuuta 2003 päivättyyn tiedusteluun osapuolet laajensivat oletustaan [<5]* prosentin asiakashankinta-alennuksen soveltamisesta myös suurasiakkaisiin, joiden vuotuinen kulutus olisi 0,1–4 GWh.

Sitä vastoin komission markkinatutkimus, joka koski yrityksiä, jotka olivat itäisen vakiovyöhykkeen osalta samankaltaisessa kilpailuasemassa kuin uudet markkinoille tulijat, antoi tulokset keskiarvoja, jotka olivat ylimmässä kulutusluokassa 300 prosenttia, 63 prosenttia, 100 prosenttia ja 183 prosenttia (asiakasryhmissä >100 GWh, 20–100 GWh, 4–20 GWh ja 0,1–4 GWh) Frontier Economicsin tutkimuksessa esitetyjä arvioita korkeammat. Alemmassakin kulutusluokassa vain yksi arvo oli tutkimuksen oletusten tasolla (asiakasryhmässä 20–100 GWh), kun taas kolme muuta arvoa olivat osittain selvästi niitä korkeammat (50 prosenttia, 25 prosenttia tai 133 prosenttia asiakasryhmissä >100 GWh, 4–20 GWh ja 0,1–4 GWh). Näin ollen ei voida missään tapauksessa katsoa, että tutkimuksessa tehdyt oletukset vastaisivat tässä keskeisessä asiassa todellisia markkinaolosuhteita.

Komission 2 päivänä toukokuuta 2003 päivättyyn tiedusteluun antamassaan vastauksessa osapuolet esittivät herkkyyksianalyysin, joka perustui korkeampien asiakashankintakustannusten mukaan tehdyn tutkimuksen tuloksiin. Tämä analyysi päättyi kuitenkin 50 prosenttia alun perin oletettua korkeampiin asiakashankintakustannuksiin. Kuten edellä on osoitettu, tämä on osittain selvästi alempi taso kuin markkinatutkimus on osoittanut. Jopa näillä oletuksilla kävi kuitenkin ilmi, että asiakasryhmissä, joiden vuotuinen kulutus oli 4–20 GWh ja 20–100 GWh, voittokynnys edellytti jo yli 5 prosentin hinnankorotusta. Suurasiakkaiden ryhmässä, jossa kulutus oli 0,1–4 GWh, herkkyyksianalyysi (tätä koskevaa analyysyä osapuolet eivät tehneet) osoitti uusien markkinoille tulijoiden voittokynnyksen jo ilman minkäänlaista

(78) Yhteenvedona voidaan näin ollen todeta, että sovelletun tutkimuskäytännön todenmukaisuuteen ja samalla osapuolten esittämien Frontier Economicsin tutkimukseen perustuvien skenaarioiden oikeellisuuteen liittyy merkittäviä epäilyksiä. Ottaen huomioon täydentävät tosiasiatiedot näyttää päinvastoin siltä, että on pääteltävä hypoteettisen monopoliyrityksen tarvitsevan korottaa hintojaan osittain selvästi yli 5 prosenttia Itävallan suurasiakkaiden ja pienten jälleenmyyjien markkinoilla, jotta ne olisivat kannattavat.

e) Itävallan loppukäyttäjien maksama hintataso on alhaisempi kuin naapurijäsenvaltioissa

(79) Kaikkien näiden markkinoillepääsyn esteiden lisäksi todettiin, että Itävallan hintataso oli suurasiakkaiden markkinoilla selvästi alhaisempi kuin Saksan hintataso. Hintaero oli teollisuusasiakkaiden osalta vuonna 2001 osapuolten ilmoituksen mukaan noin 20 prosenttia ja kotitalouksien osalta se ilmoitetaan noin kaksinkertaiseksi³¹.

(80) Osapuolet ovat väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa ja kuulemisen aikana esittäneet, että loppukäyttäjähinnat Saksassa ja Itävallassa olisivat jo pitkälle tasoittuneet. Osapuolet eivät ole kuitenkaan esittäneet mitään konkreettisia perusteluja tälle oletukselle, joka on muiden markkinaosapuolten lausuntojen kanssa ristiriidassa. Komissio on arvioinut suurasiakkaiden ja pienten jälleenmyyjien ilmoitukset niiden vuosina 2000–2003 maksamista puhtaista energian hinnoista. Näiden tietojen tilastollinen arviointi osoittaa, että Itävallan hintataso näyttää vuoden 2001 lopun jälkeen pysyneen kyselyyn osallistuneiden markkinaosapuolten osalta kaiken kaikkiaan ennallaan. Keskimäärin hintataso laski vuonna 2001 huomattavasti, eli suurasiakkaiden osalta noin 15 prosenttia ja pienten jälleenmyyjien osalta noin 20 prosenttia. Vuonna 2002 se laski vielä hieman (suurasiakkaiden osalta noin 0–5 prosenttia ja pienten jälleenmyyjien osalta noin 5–10 prosenttia). Vuonna 2003 se taas nousi hieman, suurasiakkaiden ja pienten jälleenmyyjien osalta keskimäärin noin 2–5 prosenttia.

oletettujen asiakashankintakustannusten nousua edellyttävän yli 5 prosentin hinnankorotusta. (Huom. Tässä asiakasryhmässä asiakashankintakustannukset ovat markkinatutkimuksen mukaan 133–188 prosenttia korkeammat kuin osapuolten oletustensa perustaksi esittämät arvot. Tästä syystä voidaan olettaa, että tarvitaan selvästi yli 10 prosentin hinnankorotus, jotta kannattavuuskynnys on mahdollista saavuttaa tässä asiakasryhmässä.)

Näin ollen Frontier Economicsin tutkimukseen sisältyvien oletusten kriittinen tarkastelu johtaa päätelmään, jonka mukaan tarvitaan selvästi 5 prosenttia suurempia hinnankorotuksia, jotta Frontier Economicsin markkinoillepääsymalli voisi osoittautua lyhyellä aikavälillä kannattavaksi.

Markkinatutkimusta koskeva huomautus: Komissio kysyi seitsemältä yritykseltä, jotka tuntevat Itävallan markkinatilanteen riittävän hyvin ja joiden markkinatilanne liittyy itäiseen vakiovyöhykkeeseen tavalla, joka vastaa uusien markkinoille tulijoiden tilannetta. Nämä yritykset olivat saksalaiset E.On ja EnBW sekä sveitsiläinen Atel, lisäksi länsi-itävaltalaiset tarjoajat TIWAG ja VKW sekä vain alimmalla suurasiakkaiden segmentillä toimivat MyElectric ja Ökostrom. Komissio sai vastaukset näistä seitsemästä yrityksestä kuudelta, jotka ilmoittivat osittain ylempään ja alempaan luokkaan kuuluvia alennuksia uuden markkinoille tulijan yksivuotisesta asiakashankinnasta. Tätä koskeva kysymys kuului: "Mikä on kokemuksenne mukaan asiakashankinta-alennus, jonka yrityksenne kaltainen tarjoaja joutuu nykyisin antamaan ensimmäisenä vuonna *samasta sähkötuotteesta* saadakseen APG-vyöhykkeellä toimivan asiakkaan vaihtamaan nykyistä sähköntoimittajaansa? Ilmoittakaa tämä alennus *prosentteina puhtaasta sähkön hinnasta* (ilman kauttasiirtokustannuksia ja lisämaksuja)."

³¹ Esitys "Österreichische Stromlösung", tammikuu 2002, s. 9. Hinnat kulutuksen ollessa 24 GWh/vuodessa. Lähde: Eurostat, Internationale Regulatoren.

Yhdessä edellä lainattujen osapuolten antamien Itävallan vuoden 2001 hintatasoa koskevien tietojen kanssa tämä merkitsee, että Itävallan hintatason on oltava edelleen selvästi Saksan hintatasoa alhaisempi, koska osapuolet eivät oleta, että hinnat olisivat laskeneet Saksassa.

- (81) Merkittävä syy tähän hintatasojen erilaisuuteen ovat itävaltalaisien vesivoimalaitosten keskimäärin alhaisemmat tuotantokustannukset. Osapuolet tosin kiistävät tämän väittämällä, että vesivoimalaitoksilla ei välttämättä ole tuotannollista kustannusetua, koska niiden pääomakustannukset ovat muihin voimalatyyppeihin verrattuna suuret. Tämä väite ei ole kuitenkaan pitävä seuraavista syistä.
- (82) Suuri osa Itävallan sähköntuotannosta perustuu vesivoimaan. Tämä pitää paikkansa erityisesti Verbundin osalta, jonka koko sähköntuotannosta vesivoiman osuus on [n. 90]* prosenttia. [Yli kaksi kolmannesta]* Verbundin vesivoimaloiden sähköntuotannosta tapahtuu luonnonvesiin rakennetuissa voimalaitoksissa, [alle kolmannes]* tuotetaan säännösteltyä vesivoimaa käyttävissä voimalaitoksissa. Osapuolten esittämistä vesivoimaloiden kustannusrakennetta koskevista tiedoista käy ilmi, että luonnonvesivoimaloiden poistot tehdään [...]* vuodessa. Koska [selvästi suurin osa]* Verbundin luonnonvesivoimaloiden tuottamasta sähköstä tuotetaan voimaloissa, jotka ovat yli [...]* vuoden ikäisiä, suurin osa Verbundin vesivoimantuotannosta tapahtuu erittäin edullisesti. Lisäksi [...]* prosentissa Verbundin luonnonvesivoimalakapasiteetista lienee vuoteen [...]* mennessä tehty täydet poistot. Verbundin antamista tiedoista käy myös ilmi, että säännösteltyjen vesien voimalaitoksien poistoaika on [...]* vuotta. [...]* Verbundin säännösteltyjen vesien sähköntuotannosta tapahtuu voimaloissa, jotka ovat yli [...]* vuotta vanhoja. Lisäksi [...]* prosentissa Verbundin säännösteltyjen vesien voimalakapasiteetista lienee vuoteen [...]* mennessä tehty täydet poistot. Alle [10–30 prosenttia]* Verbundin säännösteltyjen vesien sähköntuotannosta on sen sijaan peräisin voimalaitoksista, jotka ovat valmistuneet viimeisten [...]* vuoden aikana.
- (83) Ylimääräisenä mahdollisena uusien luonnonvesivoimaloiden (sekä yhden lämpövoimalan) edullisena kustannustekijänä Verbundilla on myös mahdollisuus hakea korvattavaksi niin kutsuttujen "Stranded Costs" –kustannusten korvaamista³².
- (84) Näistä syistä on katsottava, että Verbund on merkittävin itävaltalainen sähköntuottaja, joka hyötyy edullisista tuotantokustannuksista. Tämä päätelmä voidaan ulottaa koskemaan koko Itävallan sähköntuotantoa.
- (85) Ilmoituksen tehneet osapuolet väittävät tosin myös, että markkinoiden vapauttamisesta alkaen Itävallan sähkötukkukaupparakkeilla sovellettavat hinnat ovat lähentyneet Saksan hintatasoa. Plattsin tukkukauppahintoja koskevan selvityksen mukaan hintaerot ovat vuonna 2002 entisestään kaventuneet ja hinnat ovat lähes samat kuin Saksassa. Tästä

³² Kannattamattomien voimalaitosten rakentamisesta, mikä johtui luottamuksesta monopolioikeuksien jatkumiseen ja asetetuista velvoitteista sekä myönnytyistä toimintatakuista, aiheutuvien korkeampien kustannusten (Stranded Costs) tasoittamiseksi sähköä koskevassa sisämarkkinadirektiivissä säädetään tietyn ajanjakson voimassa olevasta mahdollisuudesta myöntää valtiontukia. Peruslupa tällaisten tukien myöntämiseen enintään 560 miljoonan euron suuruisina Verbundin useille luonnonvesivoimaloille ja yhdelle lämpövoimalalle myönnettiin komission 25 päivänä heinäkuuta 2001 tekemällä päätöksellä asiassa valtiontuki N:o N34/99 – Itävalta, "Stranded Costs" –kustannusten korvaaminen. Osapuolet huomauttavat, että tämän päätöksen täytäntöönpano Itävallassa on epätodennäköinen. Jo osittainen tuotantokustannuksiin liittyvän riskin rajoittaminen on edullinen kustannustekijä.

osapuolet päättävät, että Itävallan hintataso ei näin ollen muodosta markkinoillepääsyn estettä.

- (86) Markkinoiden alueellista rajaamista koskevassa tutkimuksessa ei voida kuitenkaan käyttää lähtökohtana ostohintaa, eli tukkukaupassa sovellettavaa hintaa. Monilla sähkökaupan asiakkailla on tosin toimittajien kanssa tehdyissä sähköntoimitussopimuksissaan hintojen liukumisen mahdollistava ehto, jonka perustana on tukkukaupassa sovellettava hintataso. Loppullinen hinta ei ole kuitenkaan sama kuin tukkuhinta.
- (87) Kuten edellä on osoitettu, loppukäyttäjien hinnat ovat markkinoiden vapauttamisen jälkeen olleet selvästi naapurijäsenvaltioiden hintatasoa alhaisemmat. Pienasiakkaiden osalta myöskään osapuolet eivät kiistä tätä. Ennen kaikkea suurasiakkaiden osalta loppukäyttäjähinnat laskivat selvästi markkinoiden vapauttamisen alussa. Tukkukaupassa Itävallassa sovellettavien hintojen noustessa viime vuosina eivät loppukäyttäjien hinnat ole kuitenkaan nousseet yhtä paljon. Loppukäyttäjien maksamat hinnat ovat naapurijäsenvaltioihin verrattuna edelleen niiden hintoja alhaisemmat.
- (88) Yrityskeskittymän osapuolet väittävät, että tämä tilanne johtuu välittömästi markkinoiden vapauduttua alkaneesta markkinoilta syrjäyttämiseen tähtäävästä hintakilpailusta. Sillä voi olla vain ohimenevä luonne, koska toisaalta itävaltalaisille sähköntuottajille olisi muussa tapauksessa lyhyellä aikavälillä jopa edullista myydä sähköä ulkomaisille sähkökauppamarkkinoille sen sijaan, että ne myisivät sitä mahdollisesti alhaisempaan hintaan itävaltalaisille loppukäyttäjille (arbitraasi).
- (89) Tästä on aluksi todettava, että mikäli markkinoiden yhdentyminen olisi jo tapahtunut, osapuolten tämän selityksen tulisi koskea myös Saksaa, ja hintatason Saksan loppukäyttäjien markkinoilla olisi myös pitänyt laskea ylimenokauden aikana alle sähkökauppahintojen. Näin ei kuitenkaan ole tapahtunut eivätkä osapuolet ole sitä väittäneetkään. Lähitulevaisuudessa odotettavissa olevan kehityksen osalta tämä osapuolten väittämä ei ole kestäväällä pohjalla seuraavista syistä.
- (90) Energian myynnistä sähkökauppamarkkinoilla aiheutuu myös merkittäviä kustannuksia ja riskejä. Itävaltalaisen energiahuoltoyritysten on energiaa sähkökauppamarkkinoiden kautta ulkomaille viedessään otettava huomioon aiheutuvat kuljetuskustannukset, jotka koostuvat kauttasiirtomaksuista, verkkomaksuista ja Itävallan rajan ylityksestä maksettavasta CBT-maksusta, joka on nykyisin 0,5 euroa / MWh. Energian myynnistä esimerkiksi Saksan sähkökauppamarkkinoilla aiheutuu lisäksi hallinnollisia ja muita liiketoimiin liittyviä kustannuksia (esim. pörssien perimiä kaupankäyntimaksuja). Kysyntä ja hinnat sähkökauppamarkkinoilla myös vaihtelevat huomattavasti enemmän kuin kysyntä ja hinnat loppukäyttäjien markkinoilla. Luottoriski, kuten esimerkiksi Enronin tapaus osoittaa, on sähkökauppamarkkinoilla huomattavasti tavallista suurempi. Tämä on ilmeisesti myös ilmoituksen tehneiden osapuolten lähtökohtana. Ne ovat kuulemisen aikana maininneet EnergieAllianzin merkittävänä motiivina liittyä tarkasteltavana olevaan yrityskeskittymään sen halun vähentää riippuvuuttaan "volatiileista kansainvälisistä sähkökauppamarkkinoista".
- (91) Komissio näkemyksen mukaan itävaltalaiset yritykset pyrkivät voimakkaasti pitämään kiinni perinteisten jakelualueidensa asiakkaista. Tämä johtuu siitä, että itävaltalaiset osavaltioiden sähkönjakelijat ovat suurimmaksi osaksi alueellisten hallintoelinten määräysvallassa. Tälle strategialle on myös taloudelliset perustelut siinä, että tietyn alueen asiakastiheys on tärkeä tekijä laskettaessa sen jakelukustannuksia. Tämä itävaltalaisen energiahuoltoyritysten perusstrategia, jota myös Verbund rajoitetussa määrin noudattaa

"omien" itävaltalaisten asiakkaidensa osalta, jatkuu myös yrityskeskittymän toteuduttua ja merkitsee kannustinta pitää kiinni itävaltalaisista asiakkaista myös hyvin edullisilla hinnoilla. Komissiolle jopa esitettiin, että pelkästään tämä tosiasia ja sen mukanaan tuoma erityinen asiakkaiden sitouttaminen loivat lisäesteen markkinoille pääsulle.

- (92) Lopuksi on myös syytä viitata Itävallan edullisen energiantuotannon huomattavaan laajuuteen, joka ei anna mahdollisuuksia tehdä yksiselitteistä vertailua itävaltalaisten energiahuoltoyritysten omakustannushintojen ja sähkökauppamarkkinoilla maksettavien hintojen välillä.
- (93) Edellä mainituista syistä ei näin ollen voida olettaa, että loppukäyttäjähintojen ja Itävallassa ja Saksassa toimituksista pienille jälleenmyyjille maksettavien hintojen kehitys määräytyisi ennustettavissa olevassa tulevaisuudessa riittävän yhdenmukaisten tekijöiden perusteella, vaikka sähkökauppahintojen muodostama kustannustekijä käyttäytyisikin samalla tavoin. Tätä päätelmää ei muuta tosiasia, että itävaltalaiset energiahuoltoyritykset, keskittymän osapuolet mukaan lukien, pyrkivät kaupallisista syistä kasvattamaan voittomarginaalejaan sitomalla loppukäyttäjiltä perittävät hinnat mahdollisimman pitkälle viimeisinä kahtena vuotena selvästi kohonneiden sähkökauppahintojen kehitykseen.
- (94) Kaiken kaikkiaan voidaan päätellä, että Itävallan alhaisempi hintataso muodostaa näin ollen markkinoillepääsyn esteen. Tämän vahvasti markkinatutkimuksen yhteydessä myös huomattava määrä osapuolten nykyisiä ja potentiaalisia kilpailijoita.

f) *Pienasiakkaiden alueellisten markkinoiden rajaamista koskevia erityisiä näkökohtia*

- (95) Ilmoituksen tehneet osapuolet ovat esittäneet toimitukset pienasiakkaille käsittävien alueellisten merkityksellisten markkinoiden rajaamisesta, että kyseisillä markkinoilla on vielä Itävallassa merkittäviä paikallisia ja alueellisia erityispiirteitä. Nämä markkinat on itse asiassa vapautettu vasta lokakuussa 2001 ja pienasiakkaiden tekemiä toimittajanvaihdoksia on vielä vähän, joten suurin osa itävaltalaisista pienasiakkaista hankkii edelleen sähkönsä perinteisistä paikallisista ja alueellisista jakelijoiltaan. Tästä osapuolet päättelevät, että kunkin itävaltalaisen jälleenmyyjän perinteinen sähköjakelualue muodostaa edelleen toimitukset pienasiakkaille käsittävät omat erilliset alueellisesti merkitykselliset markkinansa.
- (96) Osapuolten omien asiakkaidensa toimittajanvaihtokäyttäytymisestä antamat tiedot osoittavat kuitenkin, että asiakkaat vaihtavat toimittajansa muihin itävaltalaisiin alueellisiin sähkötoimittajiin, kuten erityisesti uusiin tarjoajiin kuten Switch (EnergieAllianzin tytäryhtiö), MyElectric ja Unsere Wasserkraft tai myös ekosähkösegmenttiin kuuluviin yrityksiin, jotka toimivat koko Itävallassa tai vain itäisellä vakiovyöhykkeellä. Lisäksi pienasiakkaat liittyvät myös alueiden välillä perustettuihin ostoryhmittymiin järjestääkseen sähkönhankintansa alueiden välisesti, mutta kuitenkin Itävallan sisällä³³. Tämä osoittaa, että Itävallan markkinoilla on selvästi todettavissa pyrkimys pienasiakkaiden markkinoiden yhdentämiseen ilman, että se johtaisi markkinoiden avautumiseen Itävallan rajoja laajemmalle.

³³ Tässä on vähäinen merkitys sillä, kuuluvatko nämä pienasiakkaiden muodostamat sähkönhankintaryhmittymät jo suurasiakasmarkkinoiden alempaan segmenttiin vai edelleen pienasiakkaiden markkinoihin. Osapuolten sisäisissä asiakirjoissa on viittauksia siihen, että nämä pyrkivät säilyttämään suhteensa kyseisiin asiakkaisiin pienasiakkaiden markkinoiden kautta.

g) Pöytäselitys

(97) Näistä syistä on katsottava, että toimitukset suurasiakkaille, pienille jälleenmyyjille ja pienasiakkaille käsittävät markkinat eivät ole alueellisesti Itävaltaa suuremmat.

2. Toimitukset itävaltalaisille alueellisille sähkönjakelijoille käsittävät markkinat voisivat olla Itävaltaa laajemmat

(98) Osapuolten käsityksen mukaan toimitukset suurille alueellisille jälleenmyyjille käsittävät markkinat ovat alueellisesti Itävaltaa suuremmat. Tämän päätöksen yhteydessä ei tätä kysymystä ole kuitenkaan tarpeen ratkaista

(99) Itävaltaan rajoittuvat maantieteelliset markkinat tosin puoltavat näkökantaa, jonka mukaan itävaltalaiset osavaltioiden sähkönjakelijat kattavat oman tuotantonsa ylittävän sähkötarpeen perinteisesti pääasiassa Verbundin toimituksilla. Tämän ohella tapahtuu lisäksi merkittävässä määrin toimituksia osavaltioiden jakeluyritysten kesken. Vasta sähkömarkkinoiden vapauduttua hankintalähteiksi on tullut myös ulkomaisia toimittajia ja sähkökauppiaita. Yksittäiset osavaltioiden sähkönjakelijat ovat väittäneet, että tarvittavien sähkömäärien, Itävallan alhaisemman hintatason ja pienasiakkaiden toimituksia varten tarvittavan tavallista suuremman vesivoiman osuuden vuoksi ne ovat edelleen merkittävässä määrin riippuvaisia Verbundin toimituksista.

(100) Tämän väitteen kanssa ristiriidassa ovat seikat, jotka puoltavat maantieteellisten markkinoiden ulottumista Itävallan rajoja laajemmalle. Osapuolet ovat esittäneet, että vuonna 2002 toimituksista EnergieAllianziin kuuluville alueellisille sähkönjakelijoille vastasivat [>60]*-prosenttisesti muut kuin itävaltalaiset toimittajat. Verbund tyydytti vain noin [<30]* prosenttia EnergieAllianzin ostotarpeesta ja [<15]* prosenttia oli peräisin muilta itävaltalaisilta toimittajilta. Koska EnergieAllianz on tehnyt suhteellisen vähän ostoja sähkökauppamarkkinoiden kautta, voidaan olettaa, että suurin osa sen muusta kuin itse tuotetusta asiakkaille toimitetusta energiasta on peräisin ulkomaisilta toimittajilta. Myös muut itävaltalaiset alueelliset jakelijat ostavat merkittävän osuuden sähköstään muilta kuin itävaltalaisilta toimittajilta. Tämä koskee erityisesti TIWAG:tä ja VKW:tä, joiden jakelualueet kuuluvat teknisesti Saksan vakioalueeseen ja jotka ostavat perinteisesti suuria sähkömääriä Saksasta.

(101) Kysymys toimitukset alueellisille jakelijoille kattavien markkinoiden maantieteellisestä rajauksesta voidaan kuitenkin jättää avoimeksi, sillä vaikka kyseiset markkinat rajoittuisivat Itävaltaan, tarkasteltavana oleva yrityskeskittymä ei johtaisi kyseisillä markkinoilla määräävän aseman syntymiseen eikä vahvistaisi sitä.

3. Ajateltavissa olevat markkinat täydennysenergian toimittamiseksi rajoittuisivat alueellisesti itäiseen vakiovyöhykkeeseen

(102) Jos täydennysenergian toimittaminen muodostaisi omat merkitykselliset maantieteelliset markkinansa, kyseisten markkinoiden maantieteellinen alue rajoittuisi vakiovyöhykkeeseen. Eurooppalaisia liikenneverkoja koskevien sääntöjen mukaisesti Itävallassa saa tarjota täydennysenergiaa vain vakiovyöhykkeen sisällä. Täydennysenergian kustannuksiltaan ratkaisevien minuuttienergiakomponenttien siirto yli vakiovyöhykerajojen ei ole nykyisin mahdollista. Ottaen huomioon meneillään olevat neuvottelut itäisen vakiovyöhykkeen avaamisesta Saksaan tilanteen muuttumista lyhyellä aikavälillä ei ole kuitenkaan odotettavissa. Tässä tapauksessa siis itäinen vakiovyöhyke, josta Verbund on vakiovyöhykkeen johtajana vastuussa, muodostaa maantieteellisesti merkitykselliset markkinat.

4. Markkinoiden vapauttamistoimenpiteiden vaikutukset

(103) Uuden sähködirektiivin ja rajat ylittävää energian vaihtoa koskevan asetuksen voimaantulo lähitulevaisuudessa on todennäköinen³⁴. Suunnitelman mukaan tämän lainsäädäntökokonaisuuden ydinkohdat saataisiin voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2004 ja sen muut säännökset 1 päivään heinäkuuta 2007 mennessä. Lainsäädäntökokonaisuuteen kuuluu joukko säännöksiä, joiden perusteella voidaan olettaa, että se soveltuu keskipitkällä aikavälillä merkittävästi helpottamaan ulkomaisten tarjoajien pääsyä markkinoille. Tällaisia ovat ennen kaikkea verkkoon pääsyä koskevat säännökset, vahvistetut eriyttämistä koskevat toimenpiteet ja rajat ylittävää sähkönsiirtoa koskevat yhdenmukaistetut säännökset. Näihin näkökohtiin otetaan kantaa sitoumuksia koskevassa arvioinnissa VIII jaksossa.

D. YRITYSKESKITTYMÄN VAIKUTUKSET

1. Keskittymä johtaa määräävän markkina-aseman syntymiseen toimituksissa suurasiakkaille ja pienille jälleenmyyjille

(104) Tarkasteltavana oleva yrityskeskittymä johtaa siihen osallistuvien yritysten määräävän markkina-aseman syntymiseen sähkön toimitukset suurasiakkaille ja pienille jälleenmyyjille Itävallassa käsittävillä yhtenäisillä tai erillisillä markkinoilla.

(105) Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on määritellyt määräävän markkina-aseman tietyllä yrityksellä olevaksi taloudelliseksi valta-asemaksi, joka mahdollistaa kyseiselle yritykselle tehokkaan kilpailun estämisen kyseisillä markkinoilla. Tällainen yritys pystyy toimimaan huomattavan riippumattomana kilpailijoistaan, asiakkaistaan ja viime kädessä kuluttajista. Tällainen asema ei estä tietynasteista kilpailua, mutta saattaa siinä olevan yrityksen asemaan, jossa se pystyy määrittelemään ehdot, joiden mukaisesti kilpailu voi kehittyä, tai ainakin merkittävästi vaikuttamaan niihin. Joka tapauksessa se pystyy kuitenkin jättämään toiminnassaan kilpailun suurimmaksi osaksi huomiotta ilman, että tästä koituisi sille vahinkoa.

(106) Määräävä asema voi johtua useiden sellaisten tekijöiden yhteisvaikutuksesta, joiden ei tarvitse yksinään olla ratkaisevia, mutta joihin merkittävät markkinaosuudet kuitenkin hyvin tyypillisesti kuuluvat. Merkittävä osoitus määräävän aseman olemassaolosta on kuitenkin suhde, joka vallitsee yrityskeskittymän osapuolten markkinaosuuksien ja

³⁴ Ks. neuvoston 3 päivänä helmikuuta 2003 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 251 artiklassa tarkoitettua menettelyä noudattaen vahvistama yhteinen kanta (EY) N:o 5/2003 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin antamiseksi sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 96/92/EY kumoamisesta, *EUVL C 50 E, 4.3.2003, ss. 15–35, sekä viimeksi*: Euroopan parlamentin lainsäädäntöpäätöslauselma neuvoston yhteisestä kannasta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin antamiseksi sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 96/92/EY kumoamisesta (15528/2/2002 - C5-0034/2003 - 2001/0077(COD)), annettu 4 päivänä kesäkuuta 2003 (P5_TA-PROV (2003)0242).

Neuvoston 3 päivänä helmikuuta 2003 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 251 artiklassa tarkoitettua menettelyä noudattaen vahvistama yhteinen kanta (EY) N:o 4/2003 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen antamiseksi verkkoon pääsyä koskevista edellytyksistä rajat ylittävässä sähkön kaupassa (ETA:n kannalta merkityksellinen teksti), *EUVL C 50 E, 4.3.2003, ss. 1–14, sekä viimeksi*: Euroopan parlamentin lainsäädäntöpäätöslauselma neuvoston yhteisestä kannasta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen antamiseksi verkkoon pääsyä koskevista edellytyksistä rajat ylittävässä sähkön kaupassa (15527/2/2002 - C5-0036/2003 - 2001/0078(COD))annettu 4 päivänä kesäkuuta 2003 (P5_TA-PROV (2003)0244).

näiden kilpailijoiden, erityisesti lähinnä suurimman kilpailijan, markkinaosuuksien välillä³⁵.

a) Yrityskeskittymä johtaa Verbundin/EnergieAllianzin hyvin suuriin yhteisiin markkinaosuuksiin

(107) Yrityskeskittymä johtaa lähinnä siihen osallistuvien yritysten hyvin suuriin yhteisiin markkinaosuuksiin, jotka yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella jo sinänsä muodostavat perustan oletukselle määräävästä markkina-asemasta³⁶.

(108) Toimitukset suuriasiakkaille kattavien markkinoiden rakenne käy ilmi seuraavasta taulukosta:

Taulukko 2
Sähkön toimitukset erityisasiakkaille vuonna 2001

Toimittaja	Toimitusmäärä (GWh)	Markkinaosuus
Verbund	[1 500-3 500]*	[5-15 %]*
BEWAG	[0-2 000]*	[0-10 %]*
Energie AG OÖ	[1 500-3 500]*	[5-15 %]*
EVN	[1 500-3 500]*	[5-15 %]*
Linz Strom AG	[0-2 000]*	[0-10 %]*
Wienstrom	[3 500-7 000]*	[15-25 %]*
EnergieAllianz yhteensä	[10 500-13 000]*	[45-55 %]*
STEWEAG-STEG	[1 500-3 500]*	[5-15 %]*
KELAG	[0-2 000]*	[0-10 %]*
Salzburg AG	[0-2 000]*	[0-10 %]*
TIWAG	[0-2 000]*	[0-10 %]*
VIW/VKW	[0-2 000]*	[0-10 %]*
Muut	[0-2 000]*	[0-10 %]*
Yhteensä	24900	100,0%

Lähde: Verbundin 28 päivänä helmikuuta 2003 päivättyyn tiedusteluun antama vastaus.

(109) Toimituksissa suuriasiakkaille Verbund saavutti vuonna 2001 [5–15]* prosentin markkinaosuuden. EnergieAllianziin kuuluvien yritysten markkinaosuus oli [45–55]* prosenttia. Näin ollen yrityskeskittymään osallistuvat yritykset saavuttivat suoraan [55–65]* prosentin yhteisen markkinaosuuden. Lisäksi STEWEAG-STEG, joka on Verbundin ja ESTAG:n yhteisessä määräysvallassa, saavutti [5–15]* prosentin markkinaosuuden. Kaikkien muiden kilpailijoiden markkinaosuudet jäivät alle 10 prosenttiin³⁷.

(110) Toimitukset pienille jälleenmyyjille käsittävien markkinoiden rakenne osoittautui komission tutkimusten mukaan seuraavaksi:

³⁵ Asiassa 85/76 – *Hoffmann-La Roche / komissio* 13 päivänä helmikuuta 1979 annettu tuomio (Kok. 1979, s. 461, 39 kohta). Ks. myös ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-102/96 – *Gencor/komissio* 25 päivänä maaliskuuta 1999 antama tuomio (Kok. 1999, s. II-753, 201 ja 202 kohta).

³⁶ Tuomio asiassa *Hoffmann-La Roche* (alaviite 32), 39 kohta.

³⁷ Vuoden 2002 markkinaosuuksista katso 122 kappale.

Taulukko 3
Sähkön toimitukset pienille jälleenmyyjille

	2000	2001	2002
Verbund	0-5 %	0-5 %	5-10 %
EnergieAllianz	40-50 %	30-40 %	30-40 %
Osapuolet yhteensä	40-55 %	30-45 %	35-50 %
STEWEAG-STEG	30-40 %	30-40 %	20-30 %
Salzburg AG	0-5 %	0-5 %	0-5 %
KELAG	0-5 %	0-5 %	0-5 %
ATEL	0 %	0-5 %	0-5 %
TIWAG	10-15 %	15-20 %	15-20 %
	100 %	100 %	100 %

Lähde: Komission markkinatutkimus (osapuolten ja kilpailijoiden ilmoitukset). Liikesalaisuuksien luottamuksellisuuden säilyttämiseksi on ilmoitettu vain suuruusluokat.

- (111) Verbund/EnergieAllianzin vuonna 2002 saavuttama markkinaosuus oli 35–50 prosenttia. STEWEAG-STEG:n markkinaosuus oli 20–30 prosenttia. Näin ollen fuusioituneen yrityksen osuus Verbundin määräysvallassa oleva STEWEAG-STEG mukaan lukien olisi ollut 70–80 prosenttia. Muut kilpailijat saavuttivat yhtä poikkeusta lukuun ottamatta alle 5 prosenttiin jäävät markkinaosuudet³⁸.
- (112) Yrityskeskittymään osallistuvien osapuolten lisäksi kilpailijoiksi molemmille merkityksellisille markkinoille jäävät lähinnä osavaltioiden yritykset Salzburg AG, KELAG, TIWAG ja VKW. Ero Verbund/EnergieAllianzin markkinaosuuteen ei voi ennustettavissa olevassa tulevaisuudessa olennaisesti pienentyä. Lisäksi keskittymään osallistuvat yritykset omistavat osuudet kahdesta jäljelle jäävästä kilpailijasta. Kuten edellä on todettu, Verbundilla on vähemmistöosuus KELAG:ssä, joka on Kärntenin osavaltion ja RWE:n yhteisessä määräysvallassa. Salzburg AG:n omistajana on Salzburgin osavaltion ja Salzburgin kaupungin lisäksi myös Energie OÖ 26,13 prosentin osuudella. Energie OÖ:n omistukseen kuuluvat yhtiöjärjestyksen mukaiset muun muassa hallituksen nimitykseen ja tärkeisiin energiataloudellisiin kaappoihin liittyvät vaikutusoikeudet, jotka ylittävät vähemmistöosakkaalle sen osakemäärän mukaisesti kuuluvat perusoikeudet³⁹.
- (113) Koska osapuolilla on STEWEAG-STEG mukaan lukien sekä pienten jälleenmyyjien että myös suurasiakkaiden markkinoilla samankaltaiset, yli 70 prosentin markkinaosuudet ja koska kilpailijoiden rakenne on molemmissa tapauksissa samaan tapaan pirstaleinen, sama päätelmä on näin ollen voimassa, vaikka oletettaisiin toimitusten suurasiakkaille ja pienille jälleenmyyjille kuuluvan samoille markkinoille.

b) Tätä osapuolten ylivoimaista markkina-asemaa vahvistaa niiden johtoasema sähköntuotannossa

- (114) Keskittymään osallistuvien yritysten ylivoimainen markkina-asema perustuu ratkaisevalla tavalla niiden asemaan tuotantoketjun alkupäässä sijaitsevassa energiantuotannossa. Osapuolten asema tällä alalla lisää suoraan suurasiakkaiden markkinoilla ja toimitukset pienille jälleenmyyjille käsittävillä markkinoilla vallitsevia markkinoillepääsyn esteitä sekä

³⁸ TIWAG:n markkinaosuus jää alle 15 prosenttiin, jos toimitukset yritykselle Innsbrucker Kommunalbetriebe, joka on TIWAG:n kanssa sidoksissa, jätetään pois laskuista. Samalla osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus nousee muutamalla prosentilla.

³⁹ Salzburg AG:n 27 päivänä helmikuuta 2003 päivätty vastaus komission tiedonsaantipyyntöön.

kasvattaa vaaraa, että nykyiset kilpailijat syrjäytyvät entistä enemmän markkinoilta. Osapuolten aseman joutuminen uhatuksi merkityksellisillä markkinoilla vaikuttaa näin ollen ennustettavissa olevan tulevaisuuden aikana epätodennäköiseltä.

- (115) Verbundin osuus Itävallan bruttoenergiantuotannosta oli vuonna 2001 noin [35–45]* prosenttia. Verbundin jo ennen yrityskeskittymää ylivoimainen asema tällä alueella vahvistuu merkittävästi, kun siihen lisätään EnergieAllianzin kapasiteetti (noin [10–20]* prosenttia Itävallan tuotannosta), niin että osapuolten yhteinen osuus olisi keskittymän toteuduttua noin [55–65]* prosenttia Itävallan koko sähköntuotannosta.
- (116) Osapuolten tuotannon kustannusperustan parantaminen lopettamalla kannattamattomien lämpövoimaloiden tuotanto ja varmistamalla merkittävien vesivoimaresurssien tuotantokustannukset käyttämällä markkinaolosuhteiden mukaan mahdollisuutta vaatia niiden osalta "Stranded Costs" –kustannusten korvaamista⁴⁰ vahvistaa Verbund/EnergieAllianzin asemaa entisestään.
- (117) Erityisen tärkeä tämän yrityskeskittymän kannalta on keskittymän osapuolten asema vesivoimalla tuotetun sähkön tuottajina. Varsinkin Itävallan tariffiasiakkaat pitävät hyvin tärkeänä sitä, että niille toimitetaan sähköä, joka vaikuttaa "puhtaalta", toisin sanoen sitä ei ole tuotettu ydinenergialla ja että suuri osa siitä on peräisin kotimaisesta vesivoimasta. Lisäksi vesivoimalla tuotettu sähkö on tuotantokustannuksiltaan halvempaa erityisesti silloin, jos kaikki poistot vesivoimalaitoksesta on jo tehty⁴¹.
- (118) Tämä kilpailijoiden riippuvuus keskittymän osapuolista johtuu erityisesti pienistä paikallisista jälleenmyyjistä, jotka eivät useinkaan – käytettävissä olevista kautasiirtomahdollisuuksista huolimatta – omien resurssien puutteessa voi käytännössä osallistua sähkön tukkumarkkinoille ja ovat tästä syystä sähkönhankinnassaan riippuvaisia Verbund/EnergieAllianzista. Monet pienet yksityiset ja kunnalliset sähkölaitokset ovat komission tutkimuksen yhteydessä ilmoittaneet, että niiden kanssa toimituksista suurasiakkaille kilpailevat niiden omat toimittajat toimittavat sähköä teollisuudelle ja yrityksille halvemmin hinnoin ja edullisemmin ehdoin kuin niille itselleen.

c) Täydennysenergiasta aiheutuvat kustannukset asettavat jäljelle jäävät kilpailijat Verbund/EnergieAllianziin nähden heikompaan asemaan ja vaikuttavat samalla markkinoillepääsyn esteenä uusille kilpailijoille

- (119) Komission tutkimuksissa on käynyt ilmi, että täydennysenergian vaikeasti suunniteltavissa olevien kustannusten riski on pienille markkinaosapuolille huomattavasti suurempi kuin suurille. Tämän vahvistivat useimmat kilpailijoista, jotka ovat ilmoittaneet komissiolle kantansa tähän asiaan. Monet kyseisistä kilpailijoista pitivät uuden kilpailijan markkinoille tuloon tarvittavaa vähimmäiskokoa täydennysenergian kannalta tärkeänä tekijänä. Osapuolet pääsevät keskittymän ansiosta entistäkin selvemmin asemaan, jossa ne voivat saavuttaa kustannusetuja koordinoimalla ja käyttämällä hyväkseen täydennysenergiasta aiheutuvien kustannusten parempaa suunniteltavuutta. Jäljelle jäävien ja uusien markkinoille tulevien kilpailijoiden on mahdoton saavuttaa vastaavia koosta johtuvia etuja, joten jäljelle jäävät kilpailijat

⁴⁰ Katso alaviite 32.

⁴¹ Katso edellä 82 kappale.

syrytyvät entisestään ja markkinolle pääsy vaikeutuu⁴². Yrityskeskittymä kasvattaa näin ollen suhteellisesti suurasiakkaille ja pienille jälleenmyyjille suuntautuvat toimitukset kattavilla markkinoilla jo nyt merkittävän korkeaa markkinoillepääsykynnystä, joka johtuu siitä, että pienet ja markkinoille tulevat yritykset eivät pysty suunnittelemaan täydennysenergiakustannuksia.

(120) Tätä vaikutusta vahvistaa entisestään osapuolten ylivoimainen asema juuri täydennysenergian toimittajina. Verbund ja EnergieAllianz ovat nykyisin tällä alueella suurimmat toimittajat, joiden markkinaosuus on tarjontakaudesta riippuen yhteensä 60–90 prosenttia.

d) Yrityskeskittymä johtaa Verbundin harjoittaman todellisen ja potentiaalisen kilpailun häviämiseen ja poistaa näin Itävallasta merkittävän kilpailupaineen

(121) Yrityskeskittymän myötä poistuu Verbundin harjoittama todellinen ja potentiaalinen kilpailu asiakkailta. Itävallan sähkömarkkinoiden vapauduttua Verbund oli asemassaan suurimpana sähköntuottajana tärkein ja aktiivisin uusi kilpailija toimituksista suurasiakkaille ja jälleenmyyjille.

(122) Niinpä Verbund pystyi (ilman STEWEAG-STEG:tä) kasvattamaan osuutensa suurasiakkaiden markkinoilla vuosina 2000–2002 [5–15]* prosentista [10–20]* prosenttiin. Verbund on tästä syystä suurasiakkaiden alueella selvästi merkittävin EnergieAllianzin kilpailija. Tämä kasvatti puolestaan markkinaosuuttaan samana ajanjaksona [0–5 prosentilla]*. Vain yksi muu yritys, EnBW, pystyi kasvattamaan markkinaosuuttaan, mutta jäi selvästi jälkeen osapuolten markkinaosuuksien kasvusta.

(123) Sama koskee myös pienten jälleenmyyjien markkinoita. Tutkimuksen yhteydessä tehty pienille yksityisille ja kunnallisille sähkölaitoksille tehty komission kysely osoittaa, että markkinoiden vapauttamisen jälkeen järjestetyissä sähköhankintasopimuksia koskevissa uusissa tarjouskilpailuissa kilpailu sopimuksesta käytiin huomattavan monissa tapauksissa EnergieAllianzin ja Verbundin välillä. Aikaisemmat toimittajat (alueelliset jakelijat) saivat kaupunkien ja kuntien sähkölaitosten alueellisten asiakassidonnaisuuksien ansiosta usein muita suotuisamman kohtelun. Usein juuri se sai lopullisen sopimuksen. Tämä korostaa vahvaa asemaa, joka alueellisella jakelijalla tässä suhteessa on.

(124) Keskittymän seurauksena sekä suurasiakkaiden markkinoilta että toimitukset pienille jälleenmyyjille kattavilta markkinoilta jää näin ollen pois kilpailupaine, jonka Verbundin toiminta toi mukanaan. Molemmilla markkinoilla Verbundilla oli merkittävän haastajan rooli jo selvästi vahvemmassa asemassa olevaa EnergieAllianzia vastaan. Ottaen myös huomioon Verbund/EnergieAllianzin ylivoimainen yhteinen markkina-asema, näin ollen on myös odotettavissa, että syntyvä markkinarakente tulee entisestään vahvistumaan. Kappaleessa 103 käsitellyt lainsäädännölliset toimenpiteet eivät voi riittävän nopeasti ja riittävän varmasti vaikuttaa tähän vahvistumiseen.

⁴² Tämä seuraa myös tilastollisesta tosiseikasta, jonka mukaan suurasiakkaiden markkinoilla täydennysenergiasta johtuva riski – ja samalla täydennysenergian kustannuksista aiheutuva riski – pienenee samalla, kun taseryhmä suurenee. Myöskään osapuolten väite, jonka mukaan hyvin pienet taseryhmät merkitsevät pienempiä täydennysenergiakustannuksia, koska ne eivät johda sellaiseen energiankäytön vaihteluun, että se laukaisisi minuuttienergiareservin tarpeen, ei ole ainakaan suurasiakkaiden markkinoiden osalta vakuuttava. Tämä ilmenee siitä, että suurasiakkaiden alueella myös vähäinen asiakasmäärä voi käyttää jo merkittäviä energiamääriä.

e) **Päätelmä**

(125) Yrityskeskittymähankkeen toteutuessa Verbundin ja EnergieAllianzin nykyiset tuotanto- ja jakelukapasiteetit yhdistyvät taloudelliseksi yksiköksi, joka saavuttaa jäljelle jääviin kilpailijoihin verrattuna ylivoimaisen markkina-aseman. Tämän seurauksena häviää Verbundin toiminnasta aiheutunut todellinen ja potentiaalinen kilpailu, joka ennen keskittymän toteutumista merkitsi huomattavaa kilpailupainetta vasta vapautuneilla Itävallan sähkömarkkinoilla. Tämä heikentää merkittävästi kilpailurakennetta, ja suuriasiakkaiden sekä pienten jälleenmyyjien valintamahdollisuudet vähenevät ratkaisevasti. Keskittymä johtaa näin ollen määräävän markkina-aseman syntymiseen sähkön toimitukset suuriasiakkaille ja pienille jälleenmyyjille kattavilla Itävallan markkinoilla.

2. Keskittymä vahvistaa määräävää markkina-asemaa toimituksissa pienasiakkaille

(126) On odotettavissa, että yrityskeskittymä vahvistaa EnergieAllianzin määräävää asemaa sähkön toimitukset pienasiakkaille (kotitaloudet ja pienyritykset) kattavilla Itävallan markkinoilla.

a) **EnergieAllianzilla on jo ennen keskittymää määräävä asema sähkötoimitukset pienasiakkaille kattavilla markkinoilla**

(127) Pienasiakkaiden sähkötoimitusmarkkinoiden rakenne on seuraava:

Taulukko 4
Sähkön toimitukset itävaltalaisille tariffiasiakkaille vuonna 2001

Toimittaja	Toimitusmäärä (GWh)	Markkinaosuus
Verbund	[0]*	[0 %]*
BEWAG	[0-2 000]*	[0-10 %]*
Energie AG OÖ	[1000-3 000]*	[5-15 %]*
EVN	[2 000-4 000]*	[10-20 %]*
Linz Strom AG	[0-2 000]*	[0-10 %]*
Wienstrom	[3 000-5 500]*	[15-25 %]*
EnergieAllianz yhteensä	[10 000-12 500]*	[45-55 %]*
STEWEG-STEG	[0-2 000]*	[0-10 %]*
KELAG	[0-2 000]*	[0-10 %]*
Salzburg AG	[0-2 000]*	[0-10 %]*
TIWAG	[0-2 000]*	[0-10 %]*
VIW/VKW	[0-2 000]*	[0-10 %]*
Muut	[3 000-5 500]*	[15-25 %]*
Suorat toimitukset yhteensä	22 992	100 %

Lähde: Verbundin 28 päivänä helmikuuta 2003 päivättyyn tiedusteluun antama vastaus.

(128) Näin ollen EnergieAllianz saavuttaa jo yksin [45–55]* prosentin markkinaosuuden, joka merkitsee määräävää markkina-asemaa. Tämä markkinaosuus on noin kahdeksankertainen verrattuna lähinnä seuraaviin kilpailijoihin STEWEG-STEG ja KELAG. Huomattava osuus markkinoista ([15-25%]* prosenttia) on jakautunut yksityisessä ja kunnallisessa omistuksessa olevien monien pienten ja hyvin pienten jälleenmyyjien kesken. EnergieAllianziin kuuluvien yritysten perinteinen jakelualue kattaa taas suurimman osan Itävallasta.

(129) Ottaen huomioon itävaltalaisien loppukäyttäjien vähäinen valmius vaihtaa toimittajaa, ei ole myöskään odotettavissa, että nämä markkinaolosuhteet muuttuisivat olennaisesti lyhyellä tai keskipitkällä aikavälillä. Vain 1,9 prosenttia itävaltalaisista pienasiakkaista vaihtoi sähkömarkkinoiden vapauduttua ensimmäisten 12 kuukauden aikana toimittajaa⁴³. EnergieAllianzin vaihtoluvut, jotka on laskettu 14 kuukauden ajalta, osoittavat hyvin samankaltaista määrää⁴⁴. Tässä yhteydessä herättää huomiota se, että huomattava osa (20–30 %) kyseisistä asiakkaista vaihtoi toimittajaa EnergieAllianzin sisällä, joten EnergieAllianzin kokonaisuutena huomioon ottavat tiedot osoittivat todellista pienempää vaihtomäärää. EnergieAllianz noudattaa kahden merkin strategiaa, jossa kulloisenkin EnergieAllianziin kuuluvan alueellisen jakelijan tarjontaa täydentää halvempi EnergieAllianzin jakelija, Switch, sellaisten hintaherkkien asiakkaiden säilyttämiseksi, jotka uhkaavat tulla menetetyiksi jollekin uudelle tarjoajalle. EnergieAllianzin sisäiset asiakirjat osoittavat, että vain Switch pystyi kilpailemaan hinnallisesti uusien tarjoajien kanssa. EnergieAllianzilla oli siis mahdollisuus toimia huomattavassa määrin riippumatta kilpailijoista ja asiakkaista.

(130) Näiden tekijöiden kokonaisarvio osoittaa, että EnergieAllianzilla on ennen keskittymän toteutumista määräävä asema pienasiakkaiden markkinoilla.

b) Yrityskeskittyminen vahvistaa EnergieAllianzin jo hyvin huomattavaa markkinaosuutta

(131) Verbundin hallussa oleva markkinaosuus pienasiakkaiden markkinoilla on nykyisin vähäinen. Verbundin osittaisessa määräysvallassa olevan STEWEAG-STEG:n osuus pienasiakkaiden markkinoilla on kuitenkin [0–10]*prosenttia. STEWEAG-STEG mukaan lukien Verbund/EnergieAllianzin markkinaosuus kasvaa näin ollen [50–60]* prosenttiin ja samalla noin kymmenkertaiseksi verrattuna lähinnä suurimman jäljelle jäävän kilpailijan markkinaosuuteen. Olemassa oleva markkinarakenteen huomioon ottaen tämä markkinaosuuden kasvu on jo vahva osoitus keskittymän määräävää markkina-asemaa vahvistavasta vaikutuksesta.

c) Yrityskeskittyminen johtaa Verbundin harjoittaman todellisen ja potentiaalisen kilpailun häviämiseen ja poistaa näin Itävallan kotitalousasiakkaiden markkinoilta merkittävän kilpailupaineen

(132) Suurin osa kotitalousasiakkaista, jotka ovat vaihtaneet markkinoiden vapauduttua toimittajaa, ovat valinneet yrityksen, jossa Verbund on ollut osakkaana, eli My Electric tai Unsere Wasserkraft (entinen RWA Wasserkraft). Yli [35–45]* prosenttia kaikista asiakkaista, jotka hylkäsivät suurimmat EnergieAlliansiin kuuluvat jakelijat EVN:n ja WienStromin, vaihtoi jompaankumpaan edellä mainituista yrityksistä. EnergieAllianzin antamien tietojen mukaan on ajalla heinäkuusta 2002 maaliskuuhun 2003 jopa [75–85]* prosenttia siihen saakka EnergieAllianzin jakelun piiriin kuuluneista pienasiakkaiden markkinoilla toimittajaa vaihtaneista asiakkaista valinnut uudeksi toimittajakseen yritykset MyElectric tai Unsere Wasserkraft. Verbund on tosin

⁴³ Arvo perustuu ostomäärään, josta kotitalouksien osuus on 0,8 prosenttia ja muiden tariffiasiakkaiden osuus 3 prosenttia. E-Control, Vuosikertomus 2002, s. 70.

⁴⁴ EnergieAllianzin komission 28 päivänä tammikuuta 2003 päivättyyn tietopyyntöön antaman vastauksen liite 10. WienEnergie-yhtiötä koskevia tietoja ei ole otettu huomioon, koska vastaus on niiden osalta puutteellinen.

supistanut osakkuuttaan Unsere Wasserkraft –yhtiössä ja sisäisten asiakirjojen⁴⁵ mukaan se on johtunut tulossa olevasta keskittymästä. Tämä ei muuta sitä tosiasiaa, että Verbund on edelleen osakkuksiensa kautta EnergieAllianzin todellinen haastaja näillä vielä toistaiseksi vähäisiä vaihtolukuja osoittavilla markkinoilla. Tämä näkyy myös siitä, että huomattava osa (yli [20–25]* prosenttia) EnergieAllianzin hylänneistä asiakkaista on siirtynyt suoraan Verbundin asiakkaiksi⁴⁶.

d) Määrävän markkina-aseman vahvistumista edistävät lisäksi Verbund/EnergieAllianzin nykyiset sidokset kilpailijoihin, niiden asema lähimarkkinoilla ja erityisesti pienasiakkaiden markkinoita koskevat markkinoillepääsyn esteet

- (133) Jo suurasiakkaiden ja pienten jälleenmyyjien markkinoiden yhteydessä mainittuihin sidoksiin Verbund/EnergieAllianzin sekä niiden kilpailijoiden välillä liittyy pienasiakkaiden markkinoilla sekin, että nämä ovat usein samanaikaisesti kiinnostuneita sekä sähkön että kaasun toimittamisesta. Monille asiakkaille, jotka ostavat molempia energiamuotoja, vuotuiset kaasun aiheuttamat kustannukset ylittävät sähköstä aiheutuvat kustannukset. Monet pienasiakkaiden toimituksista vastaavat yritykset, erityisesti kaupunkien ja kuntien omistamat energialaitokset, toimivat näin ollen molemmilla alueilla (Multi Utility).
- (134) EnergieAllianzilla on maakaasun alalla sekä toimittajana loppuasiakkaille että kaasun tukkumyyjänä Itävallassa erittäin vahva asema. Viimeksi mainittuja toimintoja se harjoittaa OMV:n kanssa omistamansa Econgas-yhteisyrityksen kautta ja EnergieAllianzin kumppanin EVN:n yhdessä E.On-yhtiön kanssa omistaman yhteisyrityksen kautta. Tämä vaikeuttaa entisestään markkinoillepääsyä tai kilpailevien tarjoajien kasvua kotitalouksien sähköhuoltomarkkinoilla, koska nämä eivät itse tarjoa lainkaan kaasua tai joutuvat turvautumaan kaasun toimittamiseksi Econgasiin⁴⁷.
- (135) Markkinoille pääsyn esteet ovat pienasiakkaiden toimitusmarkkinoilla korkeat. Tämä käy ilmi pienasiakkaiden vähäisestä vaihtohalukkuudesta ja suhteellisen suurista mainonta- sekä muista asiakashankintakuluista ja palvelukuluista. Tällä alueella on myös tarpeen investoida merkittäviä summia merkkien rakentamiseen. Toimittajilla, joilla ei ole saatavillaan riittävästi vesivoimaa tai siihen verrattavaa "ekologista" energiaa, on merkittäviä vaikeuksia toimia Itävallassa.

⁴⁵ Verbund-Austrian Power Vertriebs GmbH (HGB), osakasvaliokunnan 7. kokous 28 päivänä marraskuuta 2002, työjärjestyksen kohta 3.

⁴⁶ EnergieAllianzin komission 28 päivänä tammikuuta 2003 päivättyyn tiedonsaantipyyntöön antaman vastauksen liite 10. WienEnergie-yhtiötä koskevia tietoja ei ole otettu huomioon, koska vastaus on näiltä osin puutteellinen. Vaihtoluvut, jotka EnergieAllianz esitti kuulemisen aikana, osoittavat, että myös yhdeksän kuukauden aikana heinäkuusta 2002 maaliskuuhun 2003 Verbund itse sai My Electric ja Unsere Wasserkraft –yhtiöiden jälkeen eniten EnergieAllianzin jättäneitä pienasiakkaita (verkkotaso 7). Vastaava prosentuaalinen osuus EnergieAllianzin kaikista toimittajaa vaihtaneista asiakkaista on tosin kyseisenä ajanjaksona supistunut [>15 prosenttiin]*, mikä ei tosin ole suunniteltu keskittymä huomioon ottaen enää yllättävää.

⁴⁷ Ruhrgas AG:n suunnitteilla oleva yhteistyö Salzburg AG:n kanssa, jonka tavoitteena on ollut "Multi Utility" –toimitusten tarjoaminen loppukäyttäjille, ei ole toistaiseksi vielä toteutunut. Yhteistyön toteutuessa Ruhrgas AG olisi tällaisessa yhteistyössä lähinnä E.On-yhtiön sidoksissa olevan EnergieAllianz-yrityksen EVN:n kilpailija.

(136) Kaupunkien ja kuntien energialaitokset ovat tavallisesti riippuvaisia niin kutsutuista täyden palvelun toimittajista. Tähän sisältyvät erilaisten teknisten ja hallinnollisten palvelujen lisäksi myös täydennysenergian toimitukset. Tämä lisää niiden riippuvuutta kumppaneista, jotka tarjoavat näitä suuria määriä näitä palveluja.

e) Päätelmä

(137) Keskittymähankkeen seurauksena EnergieAllianzin nykyinen ylivoimainen markkina-asema pienasiakkaiden markkinoilla (yhtenäisillä tai erillisillä) vahvistuu ja varmistuu, kun Verbundin harjoittama kilpailu lakkaa. Keskittymä vahvistaa näin ollen määräävää markkina-asemaa sähkön toimituksissa Itävallan pienasiakkaille

3. Yrityskeskittymä ei johda määräävän aseman syntymiseen toimitukset alueellisille jakelijoille kattavilla mahdollisilla Itävallan markkinoilla

(138) Vaikka oletettaisiin, että Itävallassa olisi markkinat sähkön toimittamiseksi itävaltalaisille alueellisille jälleenmyyjille, keskittymä ei johda seuraavista syistä osapuolten määräävän markkina-aseman syntymiseen.

(139) Pienistä jälleenmyyjistä ja suurasiaakkaista poiketen Itävallan osavaltioiden jakeluyritykset voivat jo nykyisin ostaa huomattavia määriä ulkomaisilta yrityksiltä. Toisin kuin suurasiaakat ja pienet jälleenmyyjät osavaltioiden jakelijat voivat helpommin lisätä kyseisten hankintojen määrää, koska niillä on itsellään käytössä sähkönoston hallintavälineet ja ne voivat näin ollen ostaa sähköä myös toimittajilta, joilla ei ole myyntiorganisaatiota itse paikkakunnalla. Näin ollen voidaan odottaa, että tarjontaa itävaltalaisien alueellisten jakelijoiden tarpeisiin on riittävästi. Tirolin ja Vorarlbergin osavaltioiden yhtiöiden TIWAG:n ja VKW:n osalta on huomattava, että niiden jakelualueet ovat osa Saksan vakioenergia-alueita ja niillä on näin ollen Saksan kanssa perinteiset toimitussuhteet, jotka eroavat merkittävästi vapautetussa rajat ylittävässä sähkökaupassa tehtävistä tuontikaupoista. Itäisellä vakioalueella STEWEAG-STEGillä on pitkäkestoiset toimitussopimukset emoyhtiönsä Verbundin kanssa. Tämä mahdollistaa keskittymän toteuduttua vielä paremmin Salzburgin ja Kärntenin osavaltioiden toimittajille Salzburg AG:lle ja KELAG:lle toimimisen kyseisillä markkinoilla itävaltalaisien jälleenmyyjien asiakkaina. On odotettavissa, että molempien yritysten toimituksia varten on tarjolla riittävästi potentiaalista kilpailua.

(140) Lisäksi on todettava, että kaikilla yrityskeskittymän osapuolista riippuvaisilla itävaltalaisilla alueellisilla jakelijoilla on tietty määrä omaa tuotantoa, ennen kaikkea vesivoimaa⁴⁸. Koska vesivoima ei ole kaikille asiakkaille merkityksellinen valintakriteeri – tämä koskee esimerkiksi suurinta osaa teollisuusasiakkaista – ja koska vesivoimaa voi edelleen ainakin rajallisessa määrin ostaa myös Itävallan ulkopuolelta, itävaltalaiset alueelliset jakelijat eivät myöskään ole riippuvaisia Verbundin vesivoimalla tuotetun sähkön toimituksista⁴⁹.

(141) Yhteenvedon voidaan todeta, että komission tutkimusten tulokset eivät näin ollen tarjoa riittävästi näyttöä sellaisen päätelmän tekemiseksi, että alueellisille jakelijoille

⁴⁸ Katso edellä 20 kappaleessa oleva taulukko 1.

⁴⁹ Voidaan lisäksi olettaa, että 103 kappaleessa mainitut rajat ylittävät lainsäädännölliset toimenpiteet helpottavat entisestään ulkomaisia toimituksia itävaltalaisille alueellisille jakelijoille.

suuntautuvat toimitukset kattaville Itävallan markkinoille syntyisi keskittymän tuloksena määräävä markkina-asema.

VII. ILMOITUKSEN TEHNEIDEN OSAPUOLTEN SITOUMUKSET

(142) Poistaakseen komission ilmaisemat kilpailua koskevat epäilykset ilmoituksen tehneet osapuolet ovat antaneet seuraavat sitoumukset, joiden täydellinen sisältö on liitteessä.

(143) Niiden mukaan Verbund sitoutuu

- a) ennen ilmoitetun keskittymän toteuttamista myymään 55 prosentin osuutensa APC:n osakkeista riippumattomalle kolmannelle osapuolelle, jonka komissio hyväksyy;
- b) ennen APC:n osakkeiden myyntiä siirtämään loppukäyttäjien kanssa tehdyt voimassa olevat ja ennen siirtoa vielä tehtävät sopimukset, jotka ovat Verbundin nimissä ja lukuun APC:n hallussa tai tulevat sen haltuun;
- c) myymään 20 prosentin omistusosuutensa sekä MyElectric-yhtiöstä että Unsere Wasserkraft –yhtiöstä;
- d) olemaan käyttämättä osakkuuteensa STEWEAG-STEG:ssä liittyviä äänioikeuksia [...] * saakka, jos ne määräävät kyseisen yrityksen kilpailukäyttäytymistä erityisesti hinta- ja tuotepolitiikan sekä myynti- ja ostotoiminnan osalta, sekä vetämään määräämättömäksi ajaksi pois edustajansa sen johtovaliokunnasta, joka päättää Verbund/APC:n ja STEWEAG-STEG:n myyntipolitiikasta;
- e) saatuaan kaikki tarvittavat viranomaisten myöntämät luvat ja kolmansien suostumukset poistamaan välittömästi Itävallan sisäisen jakeluverkon heikot kohdat (380 kV:n Steiermark-linja; tarvittaessa Salzburg-linja) sekä kunnostamaan liitosyksiköt Italiaan ja Sloveniaan.

(144) Energie OÖ sitoutuu siirtämään [...] * mennessä osakkuuteensa SalzburgAG:ssä liittyvät osakkaan oikeudet osinko-oikeutta lukuun ottamatta sekä Salzburgin osavaltion ja kaupungin kanssa tehtyyn ryhmittymäsopimukseen liittyvät oikeudet valitsemalleen ja komission hyväksymälle riippumattomalle asiamiehelle.

(145) Verbund ja EnergieAllianz sitoutuvat

- a) varmistamaan, että APT tarjoaa APC:lle sähkötoimitussopimusta ensin neljäksi vuodeksi, jonka mukaan APC voi ostaa vuosittain 3 TWh sähköä lähemmin määriteltävien säännöllisten toimitusten muodossa samaan hintaan, jolla Verbund myy sähköä E&S Neulle; sopimus voidaan päättää pyynnöstä ensimmäisen kerran neljän vuoden kuluttua, jos komissio toteaa, että siihen mennessä on syntynyt riittävästi muita hankintamahdollisuuksia;
- b) antamaan käytettäväksi 30 päivään kesäkuuta 2008 saakka vuotuisen 450 GWh:n sähkömäärän, josta vähintään 50 prosenttia on vesivoimalla tuotettua ja jonka ominaisuudet vastaavat kotitalousasiakkaiden vakiokuormitusprofiilia, jaoteltuna 20–40 GWh:n eriin huutokaupattavaksi toimitettuna Itävallan suurjänniteverkosta lähemmin määriteltävien ehtojen mukaisesti kotitalousasiakkaille toimittamista varten;

- c) toteuttamaan tarkemmin määriteltävät toimenpiteet liittyen täydennysenergian toimittamiseen; kyseisten toimenpiteiden tavoitteena on erityisesti pyrkimys avata itäinen vakiovyöhyke Tirolin ja Saksan suuntaan, tarjota KELAG:lle kustannusneutraali tapa lopettaa säännöstelyaltaan yhteiskäyttö KELAG:n ja Verbundin välillä sekä siirtymäkaudelle [*hinnoittelua koskevat määräykset*]* Verbundin / EnergieAllianzin "Market Maker" –roolissa tarjoaman täydennysenergian osalta,
- d) myöntämään E&S Neun uusille asiakkaille yksipuolisen oikeuden sanoa ennen aikaisesti irti sähkötoimitussopimuksensa kuusi kuukautta keskittymän toteutumisen jälkeen olevaan määräpäivään mennessä kolmen kuukauden irtisanomisajalla sekä huolehtimaan siitä, että E&S Neu tarjoaa ensimmäisinä kahtena vuotena operatiivisen liiketoimintansa aloittamisesta vuotuisia sähkötoimitussopimuksia;
- e) panemaan täytäntöön sähkön sisämarkkinoita koskevan muutetun direktiivin nojalla annettavat eriyttämistä koskevat kansalliset määräykset mahdollisimman pian ja täydellisesti.

VIII. SULAUTUMA-ASETUKSEN 2 ARTIKLAN MUKAINEN ILMOITETUN HANKKEEN ARVIOINTI SITOUKSET HUOMIOON OTTAEN

(146) Edellä 142–144 kappaleessa kuvatut sitoumukset poistavat täysin epäilykset, jotka koskevat kilpailua sähkön toimitukset pienille jälleenmyyjille, suurille loppukäyttäjille ja pienasiakkaille kattavilla Itävallan markkinoilla.

A. APC

(147) Sitoumus, jonka mukaan Verbund myy määräysvaltaa merkitsevän enemmistöosuutensa APC:stä, poistaa muussa tapauksessa keskittymästä aiheutuvan Verbundin ja EnergieAllianzin välittömän markkinaosuusien lisäyksen suurasiakkaiden markkinoilla. APC käsittää kaikki Verbundin myyntitoiminnot kyseisillä alueilla. Yrityksellä on käytettävissään riittävät henkilöresurssit ja aineelliset resurssit mukaan lukien taitotieto, asiakastiedostot, sähköisen kaupankäynnin liittymä, Back-Office-palvelut ja järjestelmähallinto, joiden avulla ostajalla on mahdollisuus alkaa välittömästi hoitaa suurasiakkaisiin liittyvää liiketoimintaa. Kaikki APC:n olemassa olevat asiakassuhteet siirtyvät ostajalle; ne vastaavat nykyisin yli [5–15]* prosentin osuutta suurasiakkaiden markkinoista. Ostajan on oltava ulkopuolinen, joka antaa takuut siitä, että APC säilyy aktiivisena voimana ja jatkaa kilpailua keskittymän osapuolten ja muiden kilpailijoiden kanssa suurasiakkaiden ja jälleenmyyjien markkinoilla sekä kehittää kilpailua edelleen.

(148) Sitoumuksella, jonka mukaan APC:n kanssa tehdään pitkäkestoinen sopimus säännöllisistä 3 TWh:n vuotuisista sähkön toimituksista ennalta määrätyn ehdoin, APC pääsee tällä ostomäärällä suurasiakkaiden markkinoilla osapuolten suurasiakkaita palvelevan yrityksen E&S:n kanssa tasavertaiseen asemaan. Sitoumukseseen sisältyvä sähkömäärä vastaa suurinta osaa APC:n tähänastisista ostoista Verbundilta/APT:ltä. Näin APC:n ostaja välttyy sähkötoimituksiin liittyviltä riskeiltä sekä tarpeelta suunnitella tämän sähkömäärän hankinta itse. Näin ollen sitoumus on omiaan nopeasti joko helpottamaan ostajan pääsyä Itävallan markkinoille tai mahdollistamaan sille markkinatoimintansa huomattava laajentaminen Itävallassa. Ostaja saavuttaa tällä tavoin aseman, jossa se voi keskittymän toteutumisen jälkeen tehokkaasti kilpailla keskittymän osapuolten kanssa ja rajoittaa näkyvästi niiden markkinavoimaa. Tämä

sitoumus on aluksi voimassa 4 vuotta. Sitä on pidennettävä, jos ostajan käytettävissä ei kyseisenä ajankohtana vielä ole riittäviä vaihtoehtoisia sähkönhankintamahdollisuuksia.

B. STEWEAG-STEAG

(149) Verbundin sitoumuksen mukaan se pidättäytyy [...] ⁵⁰ saakka käyttämästä osittaista määräysvaltaansa STEWEAG-STEAG:ssä tehtäessä kilpailuun vaikuttavia päätöksiä, mikä neutraloi siirtymäjaksiksi Verbundin ja STEWEAG-STEAG:n välisen rakenteellisen yhteyden vaikutukset. Tästä seuraa, että ainakin kyseisen ajan STEWEAG-STEAG:n markkinaosuudet eivät vahvista entisestään keskittymässä yhdistyneen Verbund/EnergieAllianzin markkina-asemaa.

C. UNSERE WASSERKRAFT JA MYELECTRIC

(150) Sitoutuminen myymään Verbundin vähemmistöosuudet Unsere Wasserkraft ja MyElectric –yrityksistä vaikuttaa niin, että kyseiset yritykset voivat tulevaisuudessa kilpailla fuusioituneen yrityskokonaisuuden kanssa sen vaikutusoikeuksien ja taloudellisten intressien häiritsemättä näillä sähköntoimitukset pienasiakkaille kattavilla markkinoilla. Enemmistöosuudet Unsere Wasserkraft ja MyElectric –yhtiöistä ovat ESTAG:n ja Salzburg AG:n omistuksessa, jotka kuuluvat fuusioituneen yrityksen Verbund/EnergieAllianz merkittävimpiin itävaltalaisiin kilpailijoihin yrityskeskittymän toteuduttua. Kyseiset yhtiöt ovat menestyneet markkinoiden vapautumisen jälkeen parhaiten pienasiakkaiden hankinnassa ja niiden kautta Verbund on tähän saakka toiminut STEWEAG-STEAG:n perinteisen jakelualan ulkopuolella pienasiakkaiden markkinoilla. Komissio ottaa tämän sitoumuksen huomioon tekemättä siitä ehtoa tai velvoitetta. Verbund on näin ollen Verbundin ja EnergieAllianzin välisen yhteenliittymää koskevan sopimuksen mukaisesti velvollinen kokonaan luopumaan kyseisistä omistuksista.

D. SALZBURG AG

(151) Energie OÖ:n sitoumuksella, jolla se luovuttaa vähemmistöosuutensa Salzburg AG:ssä joulukuun 2007 loppuun saakka ⁵¹ asiamiehen haltuun, varmistetaan, että ainakaan ennustettavissa olevan tulevaisuuden aikana Salzburg AG:n kyky toimia fuusioituneen yrityskokonaisuuden aktiivisena kilpailijana markkinoilla ei vaarannu Energie OÖ:llä olevien vaikutus- ja tiedonsaantioikeuksien vuoksi. Tämän sitoumuksen tarkoituksena on varmistaa siirtymäkauden aikana, että keskittymän osapuolet eivät vaikuta SAG:n kilpailukäyttäytymiseen suurasiakkaiden markkinoilla.

E. LIKVIDITEETTI

(152) Sitoutumalla toimittamaan vuosittain 450 GWh sähköä, josta vähintään 50 prosenttia on tuotettu vesivoimalla ja joka vastaa kotitalousasiakkaiden vakiokuormitusprofiilia ja toimitetaan pienasiakkaiden toimituksiin soveltuvissa erissä huutokaupattuna kolmansille varmistetaan, että nykyiset ja markkinoille tulevat kilpailijat saavat pienasiakkaille toimitettavaksi käyttöönsä Itävallassa tuotetun sähkön lisäkapasiteettia.

⁵⁰ Tätä aikarajaa on tarkasteltava liittyen 103 kappaleessa mainittuihin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin.

⁵¹ Tämän sitoumuksen aikarajaa on tarkasteltava liittyen 103 kappaleessa mainittuihin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin.

Niille annetaan sitoumuksilla myös mahdollisuus toimittaa asiakkailleen näiden pyynnöstä vesivoimalla tuotettua sähköä. Tämä sitoumus kasvattaa likviditeettiä, mikä helpottaa uusien toimijoiden pääsyä markkinoille ja keskittymän osapuolten kilpailijoiden markkinaosuuksien kasvattamista. Markkinaosuuksien kasvattamisen helpottamisen ja sähkön hankinnan varmistamisen osalta tämä sitoumus koskee myös jo pienasiakkaiden markkinoilla toimivia kilpailijoita Unsere Wasserkraft ja MyElectric⁵².

F TÄYDENNYSENERGIA

(153) Täydennysenergian tarjoamista koskevilla sitoumuksilla helpotetaan kolmansien sähkömarkkinoilla toimivien tarjoajien, erityisesti uusien markkinoille tulevien kilpailijoiden täydennysenergian saantia. Tämä vahvistaa yhtäältä KELAG:n asemaa vaihtoehtoisena täydennysenergian toimittajana itäisellä vakiovyöhykkeellä tarjoamalla sille mahdollisuuden lopettaa tähän saakka jatkunut säännöstelyaltaan yhteiskäyttö Verbundin kanssa sopimalla asiaan kuuluvista taloudellisista ehdoista. Toisaalta taas määräaikainen "Price Cap" –sääntely, jota sovelletaan Verbund/EnergieAllianzin toimittamaan täydennysenergiaan siirtymäaikaan siihen saakka, kunnes kilpailu on täysin kehittynyt Itävallan sähkömarkkinoilla, rajoittaa täydennysenergian käyttäjien kustannusriskiä. Lisäksi itäisen vakiovyöhykkeen avaaminen Tiroliin ja Saksaan, minkä edistämiseen ilmoituksen tehneet osapuolet ovat sitoutuneet mahdollisuuksiensa mukaan, lisäksi keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä kilpailua täydennysenergian toimituksissa.

(154) Ilmoituksen tehneet osapuolet sopivat sitoumusten täydennysenergiaan liittyvästä osasta Itävallan sääntelyelimen E-Controlin kanssa. Suunnitelman mukaan kyseisten sitoumusten noudattamista valvoo E-Control, joka toimii komission asiamiehenä. E-Control on ilmoittanut komissiolle, että sitoumukset riittävät ratkaisemaan täydennysenergiaan liittyvät kilpailuongelmat.

(155) Kun näin ollen erityisesti uusien kilpailijoiden mahdollisuudet saada täydennysenergiaa itäisellä vakiovyöhykkeellä helpottuvat, yksi komission tutkimuksissa havaittu merkittävä markkinoillepääsyn este poistuu tai pienenee. Tämä helpottaa Itävallassa ja sen ulkopuolella toimivien tulevien potentiaalisten kilpailijoiden pääsyä Itävallan sähkömarkkinoille kilpailemaan Verbund/EnergieAllianzin kanssa.

G MUUT SITOUKSET

(156) Muut ilmoituksen tehneiden osapuolten sitoumukset – Itävallan sisäisen verkon laajentaminen ja liitosyksiöiden rakentaminen Italian ja Slovenian vastaisille rajoille, E&S Neu –yhtiön hankkimille Verbundin suurasiakkaille myönnettävä erityinen irtisanoutumisoikeus, nopeutettu sähkön sisämarkkinoita koskevan muutetun direktiivin eriyttämistä koskevien säännösten täytäntöönpano – eivät sinänsä tuo mukanaan keskittymästä johtuvien kilpailuolosuhteiden rakenteellisia muutoksia. Lisäksi niistä joidenkin täytäntöönpano riippuu osapuolten tahdon lisäksi myös kolmansista (viranomaisten myöntämät luvat, ulkomaisten siirtoverkon ylläpitäjien suostumus, muutetun sähkön sisämarkkinadirektiivin saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä Itävallan toimivaltaisten elinten toimesta) tai merkitsee vain (tulevien) oikeudellisten velvoitteiden täyttämistä. Ne edistävät kuitenkin vielä olemassa olevien

⁵² Tämän sitoumuksen aikarajaa on tarkasteltava liittyen 103 kappaleessa mainittuihin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin.

markkinoillepääsyn esteiden asteittaista purkamista ja vaikuttavat keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä suotuisasti Itävallan sähkömarkkinoiden yhdentymiseen valtakunnanrajat ylittäviin merkityksellisiin maantieteellisiin markkinoihin. Näin ollen nämä toiminnalliset sitoumukset voivat edistää muiden edellä arvioitujen velvoitteiden, erityisesti laadultaan rakenteellisten velvoitteiden vaikutuksia tehokkaasti kilpailun palauttamiseksi koko laajuudessaan. Vaikka ne eivät ole myönteisen päätöksen ehtoja, ne edistävät sitä, että sitoumukset kokonaisuudessaan tehokkaasti poistaisivat havaitut kilpailuongelmat.

H. YHTEENVETO SITOUMUSTEN ARVIOINNISTA

(157) Myymällä omistamansa APC:n osakkeet Verbund käytännöllisesti katsoen poistaa suorat markkinaosuusien päällekkäisyydet Verbundin ja EnergieAllianzin väliltä sähkönjakelun suurille loppukäyttäjille kattavilla markkinoilla. Myymällä APC riippumattomalle kolmannelle tarjotaan samalla uudelle tulokkaalle, esimerkiksi Itävallan ulkopuolella toimivalle merkittävälle sähköhuoltoyhtiölle, mahdollisuus tulla aktiivisena uutena kilpailijana Itävallan suurasiakasmarkkinoille. Koska osapuolet ovat sitoutuneet olemaan toteuttamatta yrityskeskittymää ennen komission APC:n myynnille antamaa hyväksyntää, tämän sitoumuksen todellinen toteutuminen on kokonaisuudessaan taattu. Myös STEWEAG-STEAG:n ja Salzburg AG:n asemaa kilpailijoina vahvistaa niiden ja Verbundin tai Energie OÖ:n välisten sidosten väliaikainen neutralointi markkinoiden avautumisvaiheessa kunnes vapautuminen on täydellinen⁵³. Verbundin ylivoimainen sähköntuotantokapasiteetti yhdistyneenä EnergieAllianzin asemaan Itävallan johtavana sähkönjakelijana aiheuttavat keskittymän vertikaalisen vaikutuksen, jota kuitenkin tasoittaa osittain se, että APC:lle ja pienasiakkaiden markkinoilla kilpaileville tarjoajille annetaan kilpailukykyisin ehdoin käytettäväksi riittävästi likviditeettiä. Toimenpiteet tasoitusenergian saatavuuden parantamiseksi ja Itävallan markkinoiden avaamiseksi keskipitkällä aikavälillä maan rajojen ulkopuolelle pienentävät myös osaltaan markkinoillepääsyn esteitä ja vahvistavat kilpailua kyseisillä markkinoilla. Jos toimitukset alueellisille jälleenmyyjille kattavilla mahdollisilla markkinoilla esiintyisi kilpailuongelmia, annetut sitoumukset poistaisivat myös nämä.

(158) Ilmoituksen tehneiden osapuolten laatima rakenteellisten ja muiden sitoumusten muodostama kokonaispaketti vaikuttaa näin ollen niin, että ilmoitettu yrityskeskittymä ei johda sähkön toimitukset pienille jälleenmyyjille ja suurille loppukäyttäjille kattavilla markkinoilla määräävän markkina-aseman syntymiseen eikä vahvasta EnergieAllianzin määräävää asemaa toimitukset pienasiakkaille kattavilla markkinoilla Itävallassa.⁵⁴

IX. EHDOT JA VELVOITTEET

(159) Sulautuma-asetuksen 8 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan ensimmäisen virkkeen mukaisesti komissio voi liittää päätökseensä ehtoja ja velvoitteita, joiden tarkoituksena on varmistaa, että keskittymään osallistuvat yritykset noudattavat komissiolle antamia sitoumuksia muuttaa alkuperäisiä keskittymäsuunnitelmiaan yhteismarkkinoille soveltuvaan muotoon.

⁵³ Ks. 103 kappale.

⁵⁴ Ks. tiedonanto korjaustoimenpiteistä, 30 kohta.

- (160) Toimenpiteet, joiden tuloksena markkinoiden rakenne muuttuu, on asetettava ehdoiksi, kun taas niiden toteuttamiseksi tarvittavat toimet on asetettava osapuolten velvoitteiksi. Jos ehtoa ei täytetä, komission päätös keskittymän julistamisesta yhteismarkkinoille soveltuvaksi kumoutuu. Jos osapuolet rikkovat velvoitteen, komissiolla on mahdollisuus sulautuma-asetuksen 8 artiklan 5 kohdan b alakohdan nojalla peruuttaa myönteinen päätöksensä. Lisäksi osapuolille voidaan määrätä sakkoja ja uhkasakkoja sulautuma-asetuksen 14 artiklan 2 kohdan a alakohdan ja 15 artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla⁵⁵.
- (161) Tämän peruseron mukaisesti komissio asettaa päätöksensä ehdoksi, että osapuolet täyttävät täydellisesti sitoumukset, joiden mukaan ne
- a) myyvät APC:n osakkeensa komission hyväksymälle kolmannelle, varmistavat, että APT tarjoaa APC:lle sähköntoimitussopimusta, jonka mukaan APC:llä on oikeus ostaa vuosittain 3 TWh, eivätkä toteuta ilmoitettua keskittymää ennen kuin APC:n osakkeiden myynti on tullut voimaan (liite⁵⁶, A.1 kohta);
 - b) asettavat käytettäväksi 30 päivään kesäkuuta 2008 saakka vuosittain 450 GWh sähköä, joka myydään huutokaupalla toimitettuna Itävallan suurjänniteverkosta (liite, C kohta);
 - c) eivät toteuta keskittymää ennen kuin toimivaltaiset elimet ovat antaneet tarvittavan suostumuksensa (liite, lopussa).
- (162) Näiden sitoumusten tarkoituksena on muuttaa markkinoiden rakennetta. Muiden sitoumusten osalta ne kohdat, jotka koskevat erityisesti APC:n toiminnan jatkamista ja APC:n kanssa tehtävän sähköntoimitussopimus ehtoja, Steweag-Stegin äänioikeuden käyttämättä jättämistä, Salzburg AG:n osakasoikeuksien siirtämistä asiamiehelle, sähkömäärän myyntiä varten järjestettävän huutokaupan ehtoja, kilpailtujen tasausenergiamarkkinoiden varmistamista ja yksipuolisen oikeuden myöntämistä E&S Neun uusille asiakkaille päättää sähkönostosopimus ennen määräaikaa, on asetettava velvoitteiksi. Niiden tarkoituksena on pääasiassa varmistaa edellä mainittujen ehtojen kilpailuvaikutukset tai ehtojen täyttäminen.

X. PÄÄTELMÄ

- (163) Näistä syistä voidaan katsoa, että jos ilmoituksen tehneiden osapuolten tekemät sitoumukset täytetään kokonaisuudessaan, aiottu keskittymä ei luo eikä vahvista sellaista määräävää asemaa, joka voisi olennaisesti estää tehokasta kilpailua yhteismarkkinoilla tai niiden merkittäväällä osalla. Näin ollen yrityskeskittymä on julistettava sulautuma-asetuksen 2 artiklan 2 kohdan ja 8 artiklan 2 kohdan sekä Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen 57 artiklan mukaisesti yhteismarkkinoille ja ETA-sopimuksen toimintaan soveltuvaksi sillä ehdolla, että liitteessä kuvatut sitoumukset täytetään kokonaan –

⁵⁵ Tiedonanto korjaustoimenpiteistä, 12 kohta.

⁵⁶ Ks. alaviite 8.

ON TEHNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Ilmoitettu keskittymä, jolla yritykset Österreichische Elektrizitätswirtschafts-Aktiengesellschaft, EVN AG, Wien Energie GmbH, Energie AG Oberösterreich, Burgenländische Elektrizitätswirtschafts-Aktiengesellschaft ja Linz AG für Energie, Telekommunikation, Verkehr und Kommunale Dienste hankkivat sulautuma-asetuksen 3 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitetun yhteisen määräysvallan yrityksissä E&S GmbH ja Verbund Austrian Power Trading AG, julistetaan yhteismarkkinoille ja ETA-sopimuksen toimintaan soveltuvaksi.

2 artikla

Edellä oleva 1 artikla on voimassa sillä ehdolla, että 1 artiklassa mainitut yritykset täyttävät kokonaan liitteen A 1 kohdan ensimmäisessä, neljännessä ja kuudennessa virkkeessä, C kohdan ensimmäisessä virkkeessä ja sivun 6 viimeisessä virkkeessä annetut sitoumukset.

3 artikla

Tähän päätökseen liittyy velvoite, jonka mukaan 1 artiklassa mainittujen yritysten on täytettävä muut liitteen mukaiset sitoumuksensa lukuun ottamatta A 2, A 3, B ja F kohtaa.

4 artikla

Tämä päätös on osoitettu seuraaville:

Burgenländische Elektrizitätswirtschafts-AG

Kasernenstraße 9
A-7000 Eisenstadt

Energie AG Oberösterreich

Böhmerwaldstraße 3
A-4021 Linz

EVN AG

EVN Platz
A-2344 Maria Enzersdorf

Linz AG für Energie, Telekommunikation, Verkehr und Kommunale Dienste

Fichtenstr. 7
A-4021 Linz

Österreichische Elektrizitätswirtschafts-AG

Am Hof 6a
A-1010 Wien

Wien Energie GmbH

Schottenring 30
A-1010 Wien

Tehty Brysselissä 11 päivänä kesäkuuta 2003

Komission puolesta
Mario MONTI
Komission jäsen